

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Skapande verksamhet som arbetsmetod

Eselill Csoka & Anna Sundström

Handledare: Mats d Hermansson

Rapportnummer: VT07-1190-05

Abstract

Titel: Skapande verksamhet som arbetsmetod

Författare: Anna Sundström, Elselill Csoka

Handledare: Mats d Hermansson

Program: Lärarprogrammet vid Göteborgs universitet

Kurs: LAU 350

Rapportnummer: VT07-1190-05

Sammanfattning

Vi tycker att det länge har lagts stor vikt på de teoretiska ämnena i skolan och de estetiska ämnena har kommit i skymundan. Utifrån denna åsikt har vi gjort en omfattande litteraturundersökning om vad skapande verksamhet kan ha för betydelse för elevernas utveckling och lärande i skolan. Vi var nyfikna på om skapande verksamhet kunde ge större motivation för elevers lärande, om skapande verksamhet utvecklar andra kompetenser än vad de traditionella ämneskunskaperna gör för elevers mångfald samt om skapande verksamhet förenar teori och praktik. Genom vårt arbete har vi fått en förstärkt bild om hur viktigt det är att ämnesintegrera undervisningen i skolan genom skapande verksamhet. Skapande verksamhet som metod rymmer många olika möjligheter till inläring, där elever kan finna sina personliga arbetssätt utifrån sin individuella förmåga genom de olika uttrycksformerna. Skapande verksamhet som arbetsmetod ökar motivationen genom ett lustfyllt lärande till eleverna.

Nyckelord: fantasi, kreativitet, lustfyllt, variation

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
BAKGRUND	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
METOD	6
FÖRKLARING TILL BEGREPP SOM ANVÄNDS I ARBETET	6
ÖVERSIKT AV TIDIGARE LÄROPLANER FRAM TILL NU	7
LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN 1962.....	7
LÄROPLANEN FÖR GRUNDSKOLAN 1969	8
LÄROPLANEN FÖR GRUNDSKOLAN 1980	8
LÄROPLANEN FÖR GRUNDSKOLAN 1994	9
BARNKONVENTIONEN	10
SAMMANFATTNING AV LÄROPLANERNA	10
HUR KONSTEN HAR PÅVERKAT OCH PÅVERKAR OSS	11
HISTORIK	11
KONST SOM KUNSKAPSMETODER	11
KULTUR.....	13
KREATIVITET OCH FANTASI	15
KREATIVITET ÄR EN MOTOR TILL FANTASIN	15
LEKEN ÄR EN VIKTIG GRUND FÖR LÄRANDET	18
TEMATISK UNDERVISNING HAR LEK OCH SKAPANDE VERKSAMHET SOM ESSENTIELLA GRENAR.....	21
SKAPANDE VERKSAMHET ÄR GRUNDEN I REGGIO EMILIA-PEDAGOGIKEN	22
ELEVERS LÄRANDE OCH UTVECKLING MED EN VARIATION	23
ATT LÄRA I SAMPEL MED ANDRA – ETT SOCIOKULTURELLT FÖRHÅLLNINGSSÄTT.....	23
HUR SKER LÄRANDET BÄST FÖR BARN	25
PEDAGOGENS ROLL	26
FÖRENDAR SKAPANDE VERKSAMHET TEORI OCH PRAKTIK?	28
BETYDELSEN AV SKAPANDE VERKSAMHET	28
SKAPANDE VERKSAMHET GER ELEVERNA STÖRRE FÖRSTÅELSE AV ABSTRAKT KUNSKAP	28
MORGONDAGENS KOMPETENSER	29
HUR FÖRHÅLLER SIG SKAPANDE VERKSAMHET TILL ELEVERS MÅNGFALD/OLIKHETER?	30
KONSTARTERNA SKAPAR EN DJUPARE SJÄLVBILD	31
IDENTITET	31
SKAPANDE VERKSAMHET UR ETT GENUSPERSPEKTIV.....	33
SAMMANFATTNING	33
SLUTDISKUSSION	34
REFERENSLISTA	37

Inledning

Bakgrund

Vi är två lärarstuderande som båda har gått inriktningen "Skapande verksamhet" för tidigare åldrar. Efter ett helt år med skapande verksamhet som var vår inriktning har vi erhållit en grundsyn för barns lärande, att det är av stor betydelse att det finns mening och variation att barnen intresserar sig för sitt lärande och på så sätt skapar en god motivation till en meningsfull inläring. Utifrån denna inriktning anser vi att barns utveckling och lärande bäst sker genom att de får använda hela sin kropp och alla sina sinnen. Vi anser att med skapande verksamhet blir inläringen lättare för eleverna när de får ett lärande genom praktiskt arbete. Utifrån vad vi har sett och erfårit på våra VFU-placeringar i skolan tycker vi det är synd att som det oftast bara är två intelligenser som stimuleras, den språkliga/lingvistiska och den logisk/matematiska när vi har nio att tillgå. När vi får använda alla våra sinnen, får vi bättre förutsättningar till att utveckla alla våra intelligenser. Att ämnesintegrera skapande verksamhet med teoretiska ämnen öppnar upp portar för ett lustfyllt, varierat och motiverat lärande. Genom de skapande ämnena, såsom bild, drama, rytmik, musik och slöjd ges barnen möjlighet att uttrycka sig på fler sätt än bara genom tal och skrift. Skapande verksamhet kan användas som metod eller som enskilda estetiska ämnen. Vi tror att skapande verksamhet kommer att vara en viktig del i morgondagens skola, eftersom den kommunikativa kompetensen är en förutsättning för allt lärande. Detta står i motsats till den skoldebatt som nu råder med Jan Björklund i spetsen. Lena-Fejan Ljunghill skriver i sin artikel att Jan Björklund har uttryckt sig på en debattsida av *Dagens Nyheter* där hans huvudbudskap var att den socialdemokratiska flumskolan har misslyckats. Han skriver där att vi måste satsa på att lära eleverna läsa, skriva och hantera datorer istället för att slå vakt om ämnen som slöjd och hemkunskap (*Pedagogiska magasinet* nr 1, 2006 s.13). Detta motsäger Siw Lindberg som tar upp konstens betydelse för lärande och kunskapsutveckling som alltmer blir uppmärksammat både i forskning och i det offentliga samtalet (2002, s.169). Genom våra studier på lärarutbildningen har vi kommit i kontakt med flera olika teorier som styrker vikten av användandet av skapande verksamhet i skolan. Skapande verksamhet ger goda grundförutsättningar för att eleverna skall få ett varierat lärande genom olika uttrycksformer samt att utveckla sina egna kompetenser. Läroplanen tar upp uttrycksformerna som väsentliga och viktiga för elevers lärande.

Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolan verksamhet.

(Lpo 94 s.12)

Utifrån vårt intresse för skapande verksamhet och våra erfarenheter ifrån den verksamhetsförlagda utbildningen vill vi påvisa vad skapande verksamhet kan ge barnen för deras utveckling. Till bakgrund av vad som nämns i Lpo: 94

Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. (Lpo94 s.14)

Med vårt arbete vill vi påvisa betydelsen av vad skapande verksamhet ger till elevers lärande. Vi tycker att man i allmänhet i förskola och skola skiljer på den rena

kunskapsinlärningen och kreativiteten. Man målar och ritar mest för att koppla av. Istället borde vi pedagoger se dessa former som bra verktyg för att bearbeta och vidare utveckla elevernas kunskaper. Den skapande verksamheten skall vara ett stöd för att skapa en varierad, lustfylld motiverad skolgång för eleverna och för ett fortsatt långt lärande.

Samhället vi lever i är under ständig förändring därför måste även skolan hänga med i denna utveckling. I Läroplanen står det att:

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga.

(Lpo 94, s.11)

En ny tid kräver andra förutsättningar och nya verktyg. Skapande verksamhet hjälper till att utveckla kompetenser som är av betydelse för eleverna när de möter sin framtid. Enligt Ference Marton som forskar i pedagogik vid Göteborgs universitet är det viktigt att barn blir rustade med rätt verktyg för ett samhälle som är i en stor förändring och att eleverna även utvecklar kompetenser/förmågor som inte bara är rena ämneskunskaper. Han menar att de förmågor morgondagens elever behöver utveckla är flexibilitet, kreativitet, att lära sig söka och hantera information, tänka, lösa problem, förstå samband och samarbeta (2002, s.227-229). Därför är det viktigt att man som pedagog tillmötesgår eleverna genom att pedagogiken följer de förändringar som sker i samhället. Detta styrks av Christer Wiklund som skriver:

Med samhällsutvecklingen växer också insikten att kunskap behöver förändras på ett mer personligt sätt, kontinuerligt förnyas under livets gång och utifrån former som skapar ett verkligt lärande

(Wiklund, 2002, s.137)

Vi kommer fortsättningsvis att arbeta mycket med skapande verksamhet ute i arbetslivet, därför vill vi specialisera vårt examensarbete runt detta ämne för att knyta ihop säcken.

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är dels att undersöka den skapande verksamhetens betydelse för elevernas utveckling och lärande i skolan, samt att utifrån denna betydelse finna argument för vikten av denna del av skolans verksamhet

I arbetet har vi utgått från följande huvudsakliga frågeställningar:

1. Kan skapande verksamhet hjälpa fram till nya vägar för inlärning och ge större motivation för elevers lärande?
2. Utvecklar skapande verksamhet andra kompetenser än vad de traditionella ämneskunskaperna gör till nytta för elevers mångfald/olikheter?
3. Förenar skapande verksamhet teori och praktik?

Metod

För att uppnå vårt syfte och besvara våra frågeställningar i vårt arbete om skapande verksamhet som arbetsmetod för elevers utveckling och lärande i skolan, har vi valt att göra en djupgående litteraturstudie. Under vår studiegång samt vårt intresse för det estetiska har vi kommit i kontakt med mycket betydelsefull litteratur inom skapande verksamhet som vi ville fördjupa oss i. Vi har även forskat vidare i annan relevant litteratur i detta ämne. Resultatet av arbetet vill vi ha som underlag till vår kommande framtid inom skola/förskola. Vi vill kunna använda resultatet som en presentation för att påvisa vikten av skapande verksamhet som arbetsmetod.

Arbetet presenteras inledningsvis med förklaringar till begrepp samt väsentliga delar ur tidigare och gällande läroplaner för grundskolan, vilka vi anser berör skapande verksamhet. Därefter ger vi en kort historisk återblick av hur synen varit på de estetiska ämnena samt hur konsten har påverkat och påverkar oss. Vidare följer betydelsen av kreativiteten och fantasin för människan. För att sen övergå till elevers lärande och utveckling med en variation. För att fortsättas med huruvida skapande verksamhet kan förena teori och praktik och om konstarna skapar en djupare självbild. Avslutningsvis har vi sammanfattning och slutdiskussion.

Förklaring till begrepp som används i arbetet

Skapande verksamhet

Skapande verksamhet är att arbeta praktiskt. Att lära genom att göra. Skapande verksamhet innefattar musicerande, rytmik, dans, bild, slöjd.

Lära genom att göra

Lära genom att göra är att arbeta praktiskt, och på så sätt befästa kunskapen. Kunskap som upplevts sätter djupare spår menar den amerikanske pedagogen och filosofen John Dewey (1859-1952) som kallar det "learning by doing" (Cleasson, 2002, s.19).

Det vidgade textbegreppet

När man använder skapande verksamhet ihop med läs, tal och skrivinläring kallas det för "Det vidgade textbegreppet" som innebär att eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall genom de olika uttrycksformerna som dans, rytmik, bild, musik och slöjd få tillfälle att ge uttryck för sina intryck gestalta sina kunskaper, likväl som att skaffa sig nya kunskaper och nya kompetenser.

De Multipla intelligenserna

Enligt Howard Gardners teorier har vi nio intelligenser; Språklig/lingvistisk intelligens, logisk-matematisk intelligens, musikalisk intelligens, kroppslig/kinestetisk intelligens, spatial/rumslig intelligens, intra-personell intelligens (att känna sig själv), interpersonell intelligens (att förstå social interaktion), existentiell intelligens (att tänka filosofiskt, abstrakt tänkande), förmåga att se större strukturer i naturen är en aspekt som räknas till våra intelligenser (Hjort, 2002, s 39).

Den närmaste utvecklingszonen

Lev Vygotskij (1896-1934) menar att det barnet kan göra idag med hjälp av en vuxen eller en mer kompetent kamrat, kommer det att vara kapabelt att göra självständigt imorgon (Lindqvist, 1996, s.110).

De fyra F:en

Kunskap kan delas in i fyra olika former, så som *fakta*-kunskap som information, regler och konventioner, *förståelse*-kunskap som meningsskapande och innebörder, *färdighets*-kunskap som utförande och *förtroenhets*-kunskap som omdöme (Pramling-Samuelsen & Sheridan, 1999, s.47).

Artefakt

Betyder ett konstgjort föremål.

Estetik

Ordet estetik har sina rötter i grekiskan och betyder ”som kan upplevas med sinnena” (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.49).

Fantasi

Härstammar från grekiskan ”phantasia” som betyder det som kommer till synes. Att fantisera innebär att göra något synligt. Våra tidigare sinnesupplevelser utgör råmaterialet för vår fantasi. Vi har med oss ett stort lager av upplevelser och sinnesintryck från våra erfarenheter. Med hjälp av vår fantasi kan de enskilda upplevelserna sättas samman på helt nya sätt (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.12).

Lek

Ordet har sitt ursprung i Gotiskan *Laiks* som bl.a. betyder rytmisk rörelse, dans. (Bjørkvold, 1991, s.56)

Översikt av tidigare läroplaner fram till nu

Läroplan för grundskolan 1962

Här följer en tillbakablick på hur man i skolan länge betonat vikten av lustfyllt lärande. I skolans läroplan -62 poängterar man redan hur viktigt det är att ta tillvara elevens intresse för att väcka och vidmakthålla arbetsglädje och lust att lära mellan skolans ämneskunskaper och elevernas erfarenhetsvärld.

Genom att anknyta till de ungas aktivitetsbehov, leda det och utveckla det, måste skolan sträva efter att skapa arbetsglädje.

(Lgr 62, s.16)

Ett starkt intresse för den enskilda eleven och individuell anpassning av undervisningen av hans läggning och förmåga är viktiga förutsättningar för att skolan skall lyckas väcka och vidmakthålla studieintresse och arbetslust.

(Lgr 62, s.16)

En viktig förutsättning för att eleverna skall kunna med glädje och intresse engagera sig i skolarbetet och verkligen ta del i det är, att innehållet i undervisningen svarar mot deras mognadsnivå, att det finns anknytning mellan stoffet och deras egna erfarenheter eller aktuella tilldragelser och att över huvudtaget studierna framstår som meningsfulla för eleverna.

(Lgr 62, s.19)

Deras intresse har ofta sin grund i mer eller mindre medvetet uttalade behov av skiftande art, t.ex. i behovet att lära sig en ny färdighet eller att inhämta betydelsefulla kunskaper, i spontan vetgirighet och nyfikenhet.

(Lgr 62, s.46)

Att forma och skapa är aktiviteter, som barnet utövar redan under sina tidiga år. I skolan sker det t.ex. i teckning, slöjd, hembygds kunskap, hemkunskap och olika yrkesämnen. Det sker också, när eleverna fritt uttrycker sina upplevelser och erfarenheter muntligt, skriftligt och på annat sätt i dramatiseringar, dialoger, sång, musik och rörelse. Även när de planlägger ett arbete, tar initiativ eller kommer med förslag till något och när de förverkligar detta, utför de ett skapande arbete.

(Lgr 62, s.47)

Läroplanen för grundskolan 1969

Vidare fortsätter man i läroplanen -69 att betona vikten av att skapa god motivation, meningsfullhet och ett aktivt deltagande för eleverna i skolan.

En viktig förutsättning för att eleverna skall engagera sig i skolarbetet och verkligen ta del i det är, att god motivation föreligger eller skapas.

(Lgr69, s.16)

Kunskaper om skola, arbetsliv och egna förutsättningar kan göra undervisningen mera meningsfull för eleven, öka motivationen för studier, och ge anledning till att eleven själv frågar efter undervisningen

(Lgr 69, s.37)

En förutsättning för att eleverna skall visa intresse, att undervisningsformer och arbetsätt är tillrättalagda för deras mognadsnivå

(Lgr 69, s.57)

Eleverna aktiva deltagande i arbetet skall på alla stadier eftersträva och främjas, och denna elevaktivitet skall vara så självständig och rikt varierad som möjligt.

(Lgr 69, s.16)

Läroplanen för grundskolan 1980

I Lgr 80 framhålls att det aktiva och forskande lärandet skall bygga på elevernas egen nyfikenhet, samt låta eleverna formulera och söka svar på deras egna frågor.

Läraren måste försöka bygga vidare på elevernas egen nyfikenhet, låta dem formulera och sökas svar på egna frågor, ställa problem eggas deras vetgirighet.

(Lgr 80, s.48)

Läroplanen för grundskolan 1994

I läroplanen -94 kan vi genomgående finna termer som är återkommande från tidigare läroplaner; motivation, nyfikenhet, arbetsglädje utifrån ett forskande och aktivt lärande i ett meningsfullt sammanhang.

Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandes glädje och få erfara den tillfredställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

(Lpo 94, s.8)

Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och föresättningar för ett lärande och utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet

(Lpo 94, s.12)

Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet.

(Lpo 94, s.12)

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet

(Lpo 94, s.11)

Hänsyn skall tas till elevers olika förutsättningar och behov

(Lpo 94, s.10)

Särskilt under de tidigare skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper.

(Lpo 94, s.11)

Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan skall vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling

(Lpo 94, s.13)

Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

(Lpo 94, s.14)

I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolan verksamhet.

(Lpo 94, s.22)

Eleven skall ha utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud

(Lpo 94 s.15)

Skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsmonster.

(Lpo 94, s.10)

Mål att sträva mot

Utveckla nyfikenhet och lust att lära,
Utveckla sitt eget sätt att lära,
Utveckla tillit till sin egen förmåga,
Känner trygghet och lär sig ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra,
Lär sig att utforska, lära och arbeta både självständigt och tillsammans med andra,

(Lpo 94, s.14)

Barns rättigheter att få uttrycka sig tas även upp internationellt av Förenta Nationerna i barnkonventionen.

Barnkonventionen

Artikel 12

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad

Artikel 13

1. Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av olika slag i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.

Artikel 31

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella livet.
2. Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att tillfullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet

(FN:s barnkonvention, s.141, 148)

Sammanfattning av läroplanerna

Till dagens svenska läroplan -94 upplever vi att man sammanställt de tidigare läroplanerna. Vi kan inte urskilja någon markant förändring. Vi vill poängtera att det överlag i läroplanerna står att skolan skall utgå ifrån eleverna, samt att ta tillvara på deras intresse och nyfikenhet. Den genomgående röda tråden är att eleverna känner arbetslust och motivation i ett forskande och meningsfullt lärande.

Historiskt sett har skapande verksamhet existerat i skolan samt i dagens gällande läroplan. Förr var skapande verksamhet till för att förbereda eleverna för arbetslivet, medan vi i dagens skola ser att det är viktigt att ge utrymme för eleverna där de kan utveckla sin fantasi och kreativa förmåga så att de känner lust att lära. Efter att ha studerat skolans läroplaner genom åren, avläser vi att vikten ligger på att eleverna skall få lära sig med alla sina sinnen. Eftersom vi alla inte är stöpta i samma form, är det

viktigt att eleverna erbjuds kunskap på många olika sätt i en varierad och lustfylld lärmiljö. Dagens läroplaner ger utrymme för elevernas nyfikenhet och lust till att lära, samt skall vara underlaget för en forskande och kreativ undervisning. Med tanke på vår samhällsutveckling som är i en ständig förändring, är det därför viktigt att eleverna utvecklar förmågor och kompetenser som rustar dem för framtiden.

Hur konsten har påverkat och påverkar oss

Historik

Sedan mänsklighetens begynnelse har vi haft ett behov att uttrycka oss i olika former med en fantasiförmåga som skiljer oss ifrån djuren menar Rob Barnes (Barnes, 1994, s.12). Ljunghill skriver att redan Platon ansåg att konsten är grunden för all uppfostran. Med konst menade Platon de estetiska aktiviteterna. Rousseau, Dewey, Freinet och Piaget poängterar alla liksom Platon att vägen till elevens kunskap går genom ett kreativt och aktivt skapande. De ansåg även att de teoretiska och estetiska kunskaperna var lika viktiga samt att de skulle utvecklas i samspel. Kunskapen skulle bli livlös utan fantasin och det kreativa skapandet (Ljunghill, *Pedagogiska magasinet*, 2006, nr 1, s.12).

Kari Carlsen & Arne Marius Samuelsen skriver att de gamla grekerna ansåg att utvecklingen av vår estetiska förmåga var en förutsättning för att utvecklas till en harmonisk människa. De förklarar ordet ”estetik” – att det har sina rötter i grekiskan och betyder: ”som kan upplevas med sinnen”. Tanken om att estetiken är vetenskapen om den sinneliga kunskapen lanserade den tyske filosofen Alexander Baumgarten (1714-1762) redan år 1735 skriver Carlsen & Samuelsen. Han såg människan som en varelse som upplever helheten med sina sinnen, känslor och sitt intellekt (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.12). Även en annan viktig teoretiker för estetiken var den tyske professorn och filosofen Emanuel Kant (1724-1804). Kant förstod estetiken som vetenskap om det sinnliga och dess former (Claesson, 2002, s.14).

Konst som kunskapsmetoder

Estetisk verksamhet är inte bara ämnen i sig utan ett verktyg, en metod för att hjälpa elever till större förståelse av övriga ämnena. Genom ett lustfyllt lärande förankras kunskapen bättre. För att levandegöra och illustrera undervisningen kan man använda sig av konsten via bilder, musik etc. skriver Lars Lindström. Han menar att man kan lära genom konsten, detta innebär att eleverna får arbeta undersökande med konsten som medium. Han anser att det måste finnas en medveten pedagogisk tanke med de estetiska ämnena (Lindström, 2002, s.122). Hjort skriver att Gardner menar att konst kan användas som kunskapsmetod. Konst som kunskapsmetod innebär att man bör integrera det praktiska arbetet ihop med de teoretiska ämnena. Detta arbetssätt förutsätter en gemensam syn på lärandets konstarter och kunskapsbildning (Hjort m.fl., 2002, s.11-12). De estetiska områdena är intimt sammankopplade med varandra anser Mats Uddholm (1993, s.64). Myndigheten för skolutveckling skriver likaså, att all slags gestaltning bygger och stödjer sig på en annan gestaltning, i sin kunskapsöversikt som är baserad på forskning och dokumenterad erfarenhet.

Det jag sjunger och rör mig till, har någon skrivit och det jag kan läsa; är det jag sjunger och rör mig till och läser, kan jag samtala om; det jag samtalar om kan jag läsa om; det jag samtalar och läser om kan jag uttrycka i bild osv., osv.

(Myndigheten för skolutvecklingen 2003, s.15)

Estetiska upplevelser ger intryck via sinnen, känslor, uppfattningar, förnimmelser, tankar och åsikter som man kan uttrycka genom musik, drama, rörelse, bild och form. Det är betydelsefullt att barn skall få pröva på alla olika uttrycksformer som ingår i skapande verksamhet. Detta styrks av Hjort som menar att det är vanligt att barn ännu inte har utvecklat några stabila intressen, utan dessa formas under uppväxten. Hon menar att träning och tillämpning av olika konstarters ”språk” är betydelsefullt redan på ett tidigt stadium, för att utveckla individens förmåga att uppfatta, förstå och uttrycka. Därför menar hon att det är viktigt att låta barn få möta och uppleva många olika former för uttryck. Genom att barn får möjlighet att hitta den uttrycksform som passar dem bäst stärks deras självkänsla och självförtroende. Vidare menar hon att ju mer vi vet om vår kropps förmåga att gestalta ifrån både dans och teater, desto bättre kan vi använda den för att uttrycka något (Hjort, 2002, s.43). Uddholm menar också att vi kan öka vårt kroppsmedvetande genom att arbeta med drama. Genom att använda oss av drama kan vi förstå andra människor bättre. Vi får större förståelse för hur olika situationer kan upplevas på riktigt. Har vi spelat olika roller, blir det en del av vår erfarenhet. Med hjälp av ett rollspel kan man göra en berättelse mindre abstrakt och mer meningsfull (Uddholm, 1993, s.60). Per Nordin & Göran Omnéus anser att drama och teater öppnar alla våra sinnen och väcker känslor, gör oss mottagliga för intryck och fördjupar vår förståelse samt är ett bra sätt för att utveckla vår identitet. Att lära sig arbeta med teater utvecklar vår kreativitet som är användbar inom livets alla områden. Förmågor som att kommunicera, analysera, skapa, använda kropp och röst samt att bearbeta existentiella frågor utvecklas inom teaterarbete. Vidare menar de att drama och teater kan hjälpa oss att se och tolka världen (Nordin & Omnéus, 2002, s.86).

Bildframställning är en betydelsefull del i skapande verksamhet. Gunilla Lindqvist skriver att Vygotskij anser att till de första formerna av skapande i tidig ålder, är att rita. I början sker ritandet utifrån minnesbilder och kan då tolkas som en tecknad berättelse (Lindqvist, 1996, s.152). Därför är det viktigt att barnen får bildspråklig kunskap så tidigt som möjligt menar Lennart Åkman för att kunna tolka bilder (Åkman, 2002, s.16-17). Vidare i samma antologi *Kilskrift* menar Brita, Dunderberg-Jonsson att samtal om bilder, deras gestaltning, uttryck, sammanhang och innehåll är väsentliga faktorer för eleverna i skolarbetet. Eleverna behöver kunna översätta bildernas språk till det talande språket (Dunderberg-Jonsson, 2002, s.63). Barn utvecklar ständigt sin förmåga att tolka både bilder, musik och dramatiska uttryck skriver Carlsen & Samuelsen. De tar in nya stimuli och tolkar dem utifrån det som de redan är förtrogna med. Detta kallar musikforskaren Even Ruud för ”kodförtrogenhet”. När man beskådar bild och form är det betraktaren som avgör ordningsföljd och takt i upplevelsen menar Carlsen & Samuelsen till skillnad mot i drama, musik och dans där delarna presenteras i en helhet i bestämd ordningsföljd (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.139).

Bildspråket är en av flera vägar till kunskap och personlig utveckling.

(Kursplanen för bild i grundskolan, 2000).

Det är inte meningen att elever skall arbeta med bild för att skapa konst i främsta hand anser Dunderber-Jonsson. De ska istället arbeta med ”konstens metoder” för att det är ett lustbetonat arbetssätt, som kompletterar den ”textbaserade” kunskapen (Dunderberg-Jonsson, 2002, s.67) Även Ingrid Pramling-Samuelsen & Sonja Sheridan skriver att barns bildskapande inte främst handlar om att åstadkomma dekorativa målningar. Barns skapande handlar istället om att kunna erövra kunskaper av olika slag som de kan bearbeta och uttrycka genom skapande verksamhet (Pramling-Samuelsen & Sheridan, 1999, s.92). Så som Myndigheten för skolutveckling uttrycker, att det är viktigt att uppfatta bildskapande som en identitetslek, där man fantiserar och kreativt berättar för sig själv och andra, om sina upplevelser, önskningar och framtidsdrömmar (Myndigheten för skolutveckling, s.22).

Genom att sjunga stimulerar vi bl.a. rytm- och melodikänsla, som är bärande element för talförmåga och läsförståelse menar Uddholm (1993, s.58-59). Det viktiga är inte hur vi sjunger utan att vi sjunger. Barn är redan musiska i fosterstadiet hävdar den norske professorn i musikvetenskap Jon-Roar Bjørkvold. Ordet musisk använder han som ett uttryck för barnets medfödda skapar glädje. Han menar att människan måste få ge uttryck för sin fantasi och skapande genom hela livet (Bjørkvold, 1991, s.12, 28, 29). Alla barn äger förmågan till musiska uttryck skriver Lindberg. Hon anser att det är viktigt ur ett helhetsperspektiv på lärande att bevara det musiska i människan (Lindberg, 2002, s.169). Musiken är känslor när vi upplever musik kan vi försöka att beskriva de känslorna vi känner med ord som, varma, glada, lyckliga, kalla, sorgsna osv. anser Uddholm. Eftersom vi upplever musiken i vårt inre, blir det alltid en personlig upplevelse. Våra erfarenheter samt traditioner har stor betydelse för hur vi tolkar och uppfattar ljuden. Musikalitet är vår förmåga att uppleva som motsats till vår förmåga att analysera. Kan vi inte tolka de intryck som förmedlas via våra sinnen blir de meningslösa för oss (Uddholm, 1993 s.25).

Kultur

Regeringen ansåg redan 1995 att skolan var vår största kulturinstitution därför tillsatte man en arbetsgrupp. I den ingick: stadssekreterarna i Kultur- och Utbildningsdepartementen och cheferna för Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet, Svenska filminstitutet, Skolverket, Kommunförbundets sektion för kultur och fritid samt Skolkommittéens ordförande. Arbetsgruppen skulle få fram betydelsen av kulturen i skolan. Kultur avser i första hand konstarterna: bildkonst, media, musik, dans, litteratur, teater samt hantverk och formgivning skriver Lindström (2002, s.107). I en vid betydelse av kultur menas allt det som människor har, gör och tänker. Utifrån detta är all verksamhet i skolan kultur, och det är mot denna bakgrund som skolan anses vara samhällets största kulturinstitution (Arbetsgruppen Kultur i skolan, 1998, s.97).

I detta underlag stärks vikten av skapande verksamhet i skolan som vilar på de estetiska ämnena. Skapande verksamhet via praktiska arbetsformer är verktyg för att hjälpa till att öppna upp och utveckla barnens kultur i skolan, samt att även ge dem förståelse för kulturutbudet i samhället. Det är därför av betydelse att skapande verksamhet vävs in på ett naturligt sätt i undervisning. Frilansjournalisten Gunilla Granath fann utifrån sin

undersökning om hur det var att se skolan ur elevers perspektiv ”att ju fler uttrycksformer en individ behärskar, desto mer varierad och nyanserad blir uttrycksförmågan och ju lättare blir det för henne att kommunicera med sin omgivning”. Hon förvånades när hon såg vad eleverna kunde prestera när de gavs befriande möjligheter i bild, musik och medier (Granath, 1998, s.45). Detta är viktiga iakttagelser som överrensstämmer med både läroplanen och FN:s konvention om barnens rättigheter:

I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, synnerliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolan verksamhet

(Lpo 94, s.22)

Eleven skall ha utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud

(Lpo 94 s.15)

För att barn skall kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang är det viktigt att barnen får ett förhållningssätt med ett internationellt perspektiv.

Artikel 13

1. Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av olika slag i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer

Artikel 31

2. Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att tillfullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

(FN:s barnsbarnkonvention, s.141,148)

Carlsen & Samuelson anser att de estetiska områdena får lite uppmärksamhet av vår kultur i skolan. Därför är det viktigt att pedagoger erbjuder barnen så många olika former av intryck som möjligt, för att vidga barnens förståelse till att förstå samhällets kulturutbud. De menar att vi lever i en bild- och prylkultur. I vårt samhälle blir de visuella budskapen bara starkare och starkare (1991, s.125).

Kultur och konstnärligt skapande i skolan ska inte bara handla om isolerande projekt och jippon, det är något som ska genomsyra hela verksamheten. Det finns en estetisk dimension i all ämnen och de estetiskt-praktiska dimensionerna i kunskapandet ska vara en integrerad del i all undervisning. Och för alla elever. Inte bara för dem som valt profilskolor- ”kulturskolor” – med dansklasser, musikklasser, bildklasser... Det intressanta är kulturens verkliga roll i undervisningen. Här har ungdomsskolan mycket att lära av förskolans arbets sätt. I förskolan har kulturen och skapande aktiviteter en stark och självklar ställning.

(Lena-Fejan Ljunghill i *Pedagogiska magasinet*, nr 4 1996, s.7)

Kreativitet och fantasi

Kreativitet är en motor till fantasin

Det är den kreativa aktiviteten som gör människan till en framtidsinriktad individ som förändrar sin nutid och skapar sin framtid skriver Vygotskij. Han menar att fantasi är grunden till alla kreativa aktiviteter inom kulturens samtliga områden som möjliggör det konstnärliga, vetenskapliga och tekniska skapandet (Vygotskij, 1995, s.13).

Jernström & Lindberg anser att kaos är en förutsättning för att den kreativa och spännande kraften skall infinna sig och inget att vara rädd för (Jernström & Lindberg, 1995, s.23). Ju oftare barn ställs inför kreativa problem, desto oftare får de kreativa idéer menar Barnes. Att kreativiteten inte uppmärksammas mer i skolan menar han är konstigt. Eftersom vi behöver kreativa individer i och för samhället (Barnes, 1994, s.17, 19). De kreativa uttrycksformerna som vi göder barnen med i skolan, är även viktiga för att eleverna skall kunna ta del av både skolans och samhällets kulturutbud. Ett mål att uppnå i grundskolan är att:

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola har utvecklat sin förmåga till kreativt skapande och fått ett ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud

(Lpo94, s.15)

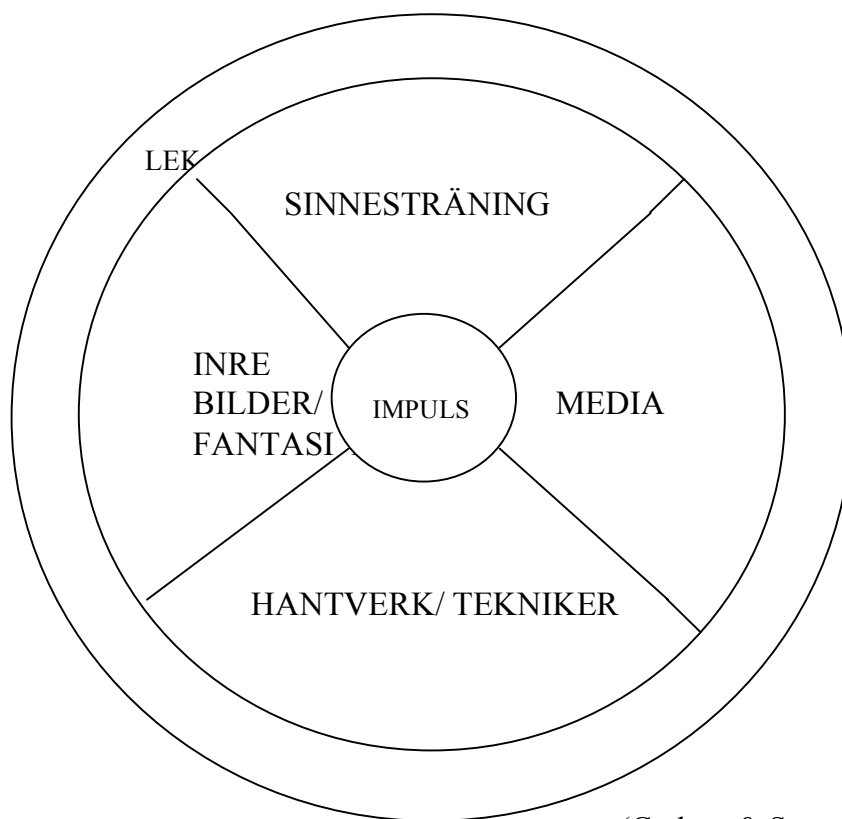
I samband med detta menar Barnes vidare att det är väsentligt att ge barnen ett visuellt medvetande för att barnen skall lära sig för att förstå konsten. Som pedagog gäller det att göra barnen uppmärksamma på hur saker och ting ser ut i deras omvärld. För att eleverna skall kunna utvecklas konstnärligt måste de estetiska ämnena få samma möjligheter som de teoretiska på schemat. Konsten kan ge barnen en betydelsefull inkörsport till deras lärande. Konsten handlar inte bara om att förmedla idéer utan är även ett sätt att få idéer. Han menar att konsten är väsentlig under barnens tidigare år (Barnes, 1994, s.172-173).

Att vara skapande är ett sätt att förhålla sig till verkligheten anser Carlsen & Samulesen. I barnens skapandeprocess formas de själva under arbetets gång (Carlsen & Samulesen, 1991, s.30). Vygotskij skriver att kreativitet är en mänsklig aktivitet som skapar något nytt. Kreativitet är en motor till fantasin och en förutsättning för att nya idéer och uppfinningar skall födas. Han menar att det är genom fantasin som vi tolkar erfarenheter och känslor. Det finns inte någon motsättning mellan fantasi och verklighet utan de hör ihop, ju rikare erfarenhet desto större möjlighet till fantasi. Fantasins alla beståndsdelar är hämtade ifrån individens tidigare erfarenheter, ju mer vi erfarit desto mer kan vi kombinera och skapa nya idéer (Vygotskij, 1995, kap.1-2). Barnes menar att den kreativa processen samt inlärningserfarenheten ligger i klyftan mellan en idé och den faktiska slutprodukten, vilket innebär att kreativitet ligger emellan intention och resultat. Ju tydligare bild vi har av slutprodukten desto mindre kreativ bli processen (Barnes, 1994, s.34). Utifrån detta är det som vi lär barnen, att det inte är slutprodukten som är det väsentliga utan processen. Detta nämns även av Carlsen & Samuelsen att processen är viktigare än produkten (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.96).

Lindqvist refererar till Vygotskij som kritiserat att man inom pedagogiken oftast skiljer på fantasi och verklighet (Lindqvist, 1996, s.95). För att barn skall kunna skapa behöver de kunna hämta kunskap ifrån erfarenheter/upplevelser menar Carlsen & Samulesen, därför är det viktigt att barn får erfara många olika sorters upplevelser under sin skolgång, inom olika områden. Barn behöver helt enkelt få många sorters olika intryck för att kunna uttrycka sig (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.48-50). För allt vi upplever når oss via sinnen och påverkar oss tankemässigt anser Hjort. Hon menar att vi är helt beroende av vilket material som tillförs oss själva för vår utveckling. Hjärnan är beroende av ett ständigt flöde av intryck från alla våra sinnen. Sinnena som inte stimuleras utvecklas inte (Hjort, 2002, s.35).

Barn kan tolka sin verklighet med hjälp av sin fantasi anser Lindqvist (1996, s.29). Vygotskij menar att när man erfar ny kunskap, sker det både genom en tolkning (reproduktion) och genom en ny gestaltning (produktion) av erfarenheten. Han hävdar att det finns ett förhållande mellan reproduktion och produktion, precis som mellan fantasi och verklighet. Återskapandet hör ihop med minnet och att det är en nödvändig förutsättning för tänkandet. Våra tidigare erfarenheter bevaras i hjärnan och gynnar en återupprepning av dessa. Han menar att våra erfarenheter är avgörande för skapandeförmåga, ju rikligare erfarenheter en människa har, desto mer material förfogar hennes fantasi över. Därför anser Vygotskij att vuxna har en större fantasiförmåga än barn (Vygotskij, 1995, s.9, 12). Den generella uppfattningen påstås vara att barn har mer fantasi än vuxna anser Uddholm, själv menar han att vuxna är mer hämmade än barn. Han anser att vår fantasi är viktig för att vi använder oss av den på en mängd olika sätt. Fantasi och förnuft är intimt förbundna med varandra trots att de är så olika, fantasin är det undermedvetnas förnuft. Med hjälp av vår fantasi kan vi utifrån förnuftet göra hypoteser (Uddholm, 1993, s.65-66). Barnes menar att barn använder fantasins kombinatoriska förmåga för att utvidga, förändra och sätta ihop egna bilder och idéer, så att de passar in i deras egen fantasi (Barnes, 1994, s.84).

(Carlsen & Samuelsen, 1991, s.47)

Den engelske dramapedagogen Malcom Ross figur "The Creative Arts" illustreras av Carlsen & Samuelsen. I den beskrivs vilka element som Ross anser måste vara tillhanda för barns skapande verksamhet. Han har placerat leken i den cirkel som omsluter resten av figuren. Detta gör han för att han menar att leken utgör grunden för all skapande aktivitet. Han beskriver också att impulsen är av viktig karaktär för att det är den som är drivkraften i varje uttryckshandling. Vidare menar han att vi får våra impulser i mötet med omgivningen och att det är viktigt att ta tillvara på barns erfarenheter även de som uppstår utanför skolan. Figuren visar vilka områden som är väsentliga i barns arbete med skapande verksamhet. Ross tankar överrensstämmer med Vygotskijs idéer om hur betydelsefullt det är att med sinnesträning. Båda menar att utveckling och träning av sinnen är av största vikt för den emotionella intelligensen. Genom att man får träna sin sinnesuppfattning leder det till ett ökat upplevelsefält. Den enskildes upplevelser är grunden för fantasi och möjligheten till att skapa nya inre bilder. De nya intrycken måste få tid att sjunka in för att kunna personliggöras och bli till nya bilder. Våra tidigare erfarenheter av upplevelser och sinnesintryck ger oss ett förråd som vi med hjälp av fantasin kan sammansätta på helt nya sätt. Utvecklingen av sinnen är viktig för att kunna särskilja upplevelser från vår omvärld. Våra upplevelser blir i sin tur byggstenar i utvecklingen av vår fantasi. Utforskandet av verkligheten och utvecklandet av fantasin hör därför ihop. För att barn skall kunna uttrycka sina intryck måste de kunna behärska materialen och uttrycksmedlen. Därför skall barn få bli bekanta med möjligheterna hos olika medier på ett så varierat sätt som möjligt. En förutsättning är att barn måste kunna behärska den hantverksmässiga och tekniska sidan i processen, här har pedagogen en avgörande roll. Inte att förglömma att fantasin är den grundläggande faktorn vid skapande. Carlsen & Samuelsen nämner vidare att det är viktigt att det sker en växling mellan intryck och uttryck och att uttryck är omöjliga utan intryck (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.48-51, 96-97).

Reproduktionen hör ihop med minnet och är en nödvändig förutsättning för tänkandet, men det är den kreativa aktiviteten som gör att människan kan skapa något nytt.

(Vygotskij, 1995, s.9)

Leken är en viktig grund för lärandet

Särskilt under de tidigare skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper.

(Lpo 94, s.11)

Många forskare och författare är eniga om hur grundläggande och betydande leken är för barnets utveckling. Lindberg refererar till hjärnforskaren Matti Bergström som starkt poängterar hur viktig leken är. Han anser att leken inte bara är viktigt i förskolan/skolan utan betydelsefull genom hela livet. Han menar att i leken finns det så mycket lärande och att leken börjar i estetisk verksamhet (Lindberg, 2002, s.167). Konstnärinnan Marie Gayatri framför också att leken är viktig för alla, gammal som ung skriver Kenny Genborg. Hon tycker att vuxnas lek är underskattat. Hon uttrycker sig: - Leken är en av komponenterna som gör det möjligt för människor att vara kreativa (Genborg, *Göteborgs-Posten*, 2007, 26/4, del: Jobb/studier, s.1). Även Vygotskij betonar att man finner den kreativa grunden för rationalitet och estetik i leken. Han menar att leken är den viktigaste källan till utveckling av tanke, vilja och känsla (Vygotskij, 1995 s.10). Lindqvist skriver att den tyske pedagogen Friedrich Fröbel (1782-1852) är upphovsman till begreppet den ”fria leken”. En av hans kärnpunkter var att leken var det naturliga sättet för barn att uttrycka sig. Genom leken blir verkligheten begriplig för barn och ett sätt att lära sig det sociala livet. Leken är ett möte mellan barnets inre känslor och tankar och den yttre verklighet, som speglar kulturen och samhället. Barnen kan i leken iscensätta och spela upp sina upplevelser i ljuset av olika erfarenheter. Fantasivärlden kan hjälpa barnen att se världen klarare anser Lindqvist. I leken kan barnet byta innebörden och egenskaper på saker och tingen och ge dem en ny innebörd. Lindqvist skriver att lekforskaren Schwartzman menar att transformationen är lekens viktigaste kännetecken, som visar på lekens mångtydlighet och föränderlighet. När barn leker skapar de en fiktion ”de låtsas” det är något som förstärker och hjälper barnen att förstå att fantasi och verklighet är två skilda saker. Verkligheten måste tolkas med hjälp av fantasin.

Lindqvist menar vidare, genom att använda sig av leken kan man utveckla barns tänkande. Barn berättar en historia genom lek, lek och berättelser hör därför nära ihop. Ett sätt att skapa ett levande förhållande till litteraturen, är att skapa en fiktiv värld i lekens form. En litterär värld kan vara en perfekt inspirationskälla till lek. En litterär text är en medveten fiktion att förhålla sig till, den inbjuder till en mängd tolkningar. Det är den flertydiga tolkningsmöjligheten av texten som gör att lekvärlden kan skapas. På så sätt bli de språkliga föreställningarna barnets leksaker, när barnet leker med språket. I leken utgör språket dynamiken mellan idé och handling. Många barnkulturforskare och psykologer samt lekforskaren Pellegrini skriver Lindqvist, har visat i sin forskning att barns förmåga att berätta och leka hör nära samman. Pellegrini hävdar att barn som har lekt fantasi och dramalekar var duktigare på att berätta en historia. Barn lär sig att använda språket i leken. De språk som för handlingen framåt

och framställer lekens roller. Vidare skriver Lindqvist att även den ryske litteraturvetaren Tjukovskij menar att barn har ett poetiskt förhållande till språket, att deras lek med språket hör ihop med barnens övriga lekar. Det är i leken som grunden finns för barns skapande och där barnen tolkar sina upplevelser menar hon. I leken kan man finna estetiska och kulturella former (Lindqvist, 1996, s.29-30,56, 68-73, 88-90, 95, 106,152). Bjørkvold lyfter fram barnets lek som en skapande livsform, där känsla, tanke, rörelse och rytm bildar en enhet. Han hävdar att människan är musisk. Han beskriver sambanden mellan barns lek och lyrik, musik samt rörelse. I barns lek finns ljud, rörelse och rytm som han menar är grundläggande element som följer människan genom livet (Bjørkvold, 1991, s.51-55). Läroplanen poängterar vikten av skapande verksamhet och lek i skolan.

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet.

(Lpo 94, s.11)

Det finns en motsägelsefull inställning till barnkultur och barns lek menar Lindqvist. Hon beskriver att Birgitta Qvarsell har fört samtal om fritid, kultur och skola med barn i åldern 6-13 år. I sin undersökning kommer hon fram till, att barnen inte anser att skola och lek hör ihop. Barnen tyckte visserligen att leken är viktig men det är inget man lär sig av. Skolan betraktar eleverna som nyttig men ofta tråkig i samband med inläring och de hade svårt att svara på vad de lärde sig i skolan. Det är skolans roll att förmedla det samlade kulturarvet. Genom sin analys kom Qvarsell fram till att barn skiljer på barnkultur och skolkultur. Skolkulturen står för ämnen, färdigheter och tvång, till skillnad mot barnkulturen som kännetecknas av lek och eget initiativ. Qvarsell menar att leken som kunskapsbildningsform är ett bra sätt att bearbeta och utöva en kompetens.

I den svenska skolan har leken tyvärr inte någon given plats menar Lindqvist. Denna inställning finns även i England, Lindqvist refererar här till den engelske författaren Janet R. Moyles som har skrivit boken *Släpp in leken i skolan* (1995). Moyles beskriver synen på skolan i England. Skolan skall vara effektiv och leken nedvärderas som undervisningsmetod, trots att leken använts där under många år, har den fortfarande låg status. Hon argumenterar för ett utvecklingspsykologiskt synsätt på leken och hävdar att leken är väsentlig för barns utveckling. I leken skapar barnet sammanhang och där görs barnets eget liv begripligt. På så sätt förbereder leken barnen för livet. Moyles anser att pedagogerna har en nyckelroll, de skall stödja och stimulera barnen i deras lek. Pedagogerna behövs i leken för att utmana barnens tänkande, inspirera till lekprocessen och skapar ramar. Vidare menar Moyles att lekens förhållande till läsning och skrivning är viktig, hon menar att man skall skapa miljöer där barnen kan läsa och skriva på ett naturligt sätt i leken t.ex. affär, restaurang, bank m.m. På så sätt blir leken en metod för att lära barnen läsa, skriva och räkna. I varje ämne kan lekpedagogiken utarbetas med stöd av läroplanen (Lindqvist, 1996, s.21, 59, 61-62, 64).

Barn utforskar och försöker förstå sig själva genom leken skriver Pramling-Samuleson & Sheridan. I leken utforskar de sin omvärld, bearbetar intryck och erfarenheter samt kommunicerar med andra. I leken utvecklas barn socialt, känslomässigt, motoriskt och intellektuellt. Det är i leken som barn upptäcker sina förmågor och sina intressen. Därför menar de att det inte går att skilja lek från lärande i förskola/skola. De anser att

lek och lekfullhet bör ses som väsentliga faktorer i allt lärande (Pramling-Samuelson & Sheridan, 1999, s.83).

Barn bearbetar och återspeglar alla sidor av sitt liv i leken skriver Carlsen & Samuelson. Där utprövar de gränser och sociala roller som de kommit i kontakt med. Det är barnens inre verklighet som styr deras handlande och användandet av föremål, den yttre världen erbjuder dem erfarenhetsmaterial till den inre. På detta sätt är de båda världarna i växelverkan med varandra. Dessa områden blir härmed lekens mötesplats (Carlsen & Samuelson 1991, s.37-38, 60-61). Lindqvist menar att leken är barnets viktigaste sätt att bearbeta omedvetna känslor enligt psykoanalysen. I leken prövar barnet olika möjligheter. Leken är ett sätt att hävda sig mot vuxenvärlden. Hon skriver att Vygotskij betonar att leken inte är en enkel imitation av vuxenvärlden, som även hans efterföljare Leontjev och Elkonin, med deras socialrealistiska idéer ansåg. Vygotskij menar att leken speglar relationen mellan fiktion och verklighet. ”Barnets inre önskningar myntas ut i handling” skriver Lindqvist. De inre och yttre handlingarna är oskiljaktiga ifrån fantasi, tolkning och vilja, de är inre processer i yttre handling. Lek är barnets sätt att berätta en historia. Till skillnad mot Vygotskij menar Leontjev och Elkonin att leken är aktiva handlingar med föremål och objekt som skapar leken. De håller inte med Vygotskij som menar att leken är ett dynamiskt möte mellan det inre och yttre. Leontjev och Elkonin anser att leken är en reproduktion av verkligheten (Lindqvist, 1996, s.54, 68-71, 129). Efter vad vi sett ute på våra VFU-placeringar samtycker vi med Vygotskij, att barn i den fria leken ofta återskapar vad de sett och hört ifrån sin omgivning, både upplevelser och händelser från skolan och hemmet. Även Lindqvist menar att det är genom imitation leken utvecklas (Lindqvist 1996, s.54).

Lindqvist skriver att Dahlberg & Lenz Taguchi gjorde en jämförelse mellan skolans och förskolans traditioner i utredningen *Grunden för livslångt lärande* (1994). De kom fram till att i förskolan präglas verksamheten av en helhetssyn. Där man strävar efter fria, självständiga människor och tror på barnets naturliga utveckling. I skolan däremot gällde det att reproducera dvs. återskapa ämnescentrerat innehåll som bestämts av vuxna. Lindqvist menar att det krävs en gemensam syn på barnet om dessa traditioner skall kunna mötas. I utredningen *Grunden för livslångt lärande* ser man fram emot en skola som har sin grund i insikten om lekens stora betydelse för barns lärande. Hon menar vidare att det handlar om att framhålla andra metoder för läsning och skrivning än de formella. I syfte att markera avståndstagandet till den formaliserade inlärningen kallas de alternativa metoderna ofta för lek. Lekmetoderna innebär också att skola och förskola möts. Rigmor Lindö, universitetslektor och lärarutbildare för institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet, anser att många barn upplever det svårt att klara övergången från den fria leken till undervisningen i skolan. Skapande verksamhet är ett bra verktyg som brobyggare mellan förskolan och skolan. Förskolan använder sig av leken i större utsträckning än skolan. Lindö skriver att Björkvold ifrågasätter vad vi gör med barnen i övergång från förskola till skola. Han anser att det är synd att skolan prioriterar skriftspråket på bekostnad av det musiska, som han anser väver samman det estetiska och intellektet. För barnen är leken en lika naturlig som väsentlig och viktig del av deras liv. Där ingår bild, lek, drama, sång och musik som naturliga kunskapsformer. Genom leken och skapande verksamhet får barnen möjlighet

att upptäcka sin omvärld med alla sina sinnen (Lindö, 2002, s.102, 106). Uddholm menar att vår motivation blir större till lärande ju mer vi tillåts leka (Uddholm, 1993, s.17). Lindqvist menar att det handlar om att förankra skriftspråket i meningsfulla sammanhang, barnet bör känna ett behov av att läsa och skriva. (Lindqvist, 1996, s.60, 52). Även Pramling-samuelsen & Sheridan anser att språkträningen blir aktiv genom leken (1999, s.85).

Tragethon & Gullberg anser att de skapande processerna har mycket gemensamt med barns skapande i leken skriver Carlsen & Samuelsen. Människans möjligheter för skapande ligger i kopplingen mellan den inre och den yttre världen samt det kulturella. Leken är en social handling, den är kopplingen mellan den personliga inre världen (den subjektiva) och den yttre världen (den objektiv) som är gemensam för oss alla (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.32-33, 136). Lindqvist anser att gestaltning bygger på lekens principer, hon menar att det i barnens lek tycks finnas ett grundläggande estetiskt mönster (Lindqvist, 1996, s.29). Skapande verksamhet är bra som metod för att lärandet skall kunna tränga djupare in i ett ämne menar Lindström. På så vis kommer fler elevers röster till tals och fler vägar till förståelse att erhållas (Lindström, 2002, s.122).

Tematisk undervisning har lek och skapande verksamhet som essentiella grenar.

Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

(Lpo 94, s.14)

Det viktigt att hela skolverksamheten är öppen för samverkan ämnen i mellan. Anna Barsotti skriver att temaarbete har till syfte att göra barn kreativa, där skapande inte står i motsättning till kunskap (Barsotti, 1997, s.29). Det viktigaste syftet med tematiskt arbete är att teman ger eleverna ett sammanhang utifrån deras upplevelser av världen och inte utifrån vuxnas sätt att hitta system och organisera tillvaron anser Pramling-Samuelsen & Sheridan. ”Att tematisera innebär att avgränsa och lyfta fram för att synliggöra” (s.64). Temaarbete blir en pedagogisk kunskapsförmedling. De skapande ämnena kan få en ökad betydelse om vi låter dem stödja varandra eftersom de har mycket gemensamt i både teori och praktik. För eleverna kan ett tvärvetenskapligt arbetssätt vara utvecklande (Pramling-Samuelsen & Sheridan, 1999, s.64-67). Wiklund styrker detta argument genom sin tanke att om vi i skolans vardagliga undervisning låter de olika ämnena och kunskapsområdena mötas och korsbefrukta varandra, så kan en atmosfär uppstå som skapar verklig kreativitet och nyskapande (Wiklund, 2002, s.137). Dewey ansåg att tematiskt arbete var ett naturligt sätt att organisera undervisningen i skolan. Här kunde då eleven själv stå i centrum för sitt eget kunskapsinhämtande och inte vara bunden till de olika skolämnenas struktur. I samband med detta refererar Lindqvist till Vygotskij som menar att barns skapande är den ursprungliga formen för ett synkretistiskt skapande, han menar att de enskilda konstarna ännu inte blivit åtskilda och specialiserade. Enkelt uttryckt är att barn vid tidig ålder har svårt att särskilja ämnen (Lindqvist, 1996, s.72). Genom tematiskt arbete får barnen möjligheter att uppleva en helhet i arbetet anser Lindqvist. De många skilda aktiviteterna får en

gemensam inriktning. Med tematiskt arbete faller de olika yttrycksformerna naturligt in i undervisningen. Temaarbete bör ha sin utgångspunkt i barnens erfarenhetsvärld och intresse. Pedagogen skall tillvarata barnens naturliga nyfikenhet på att utforska sin omvärld, att eleverna på olika sätt får möjlighet att bearbeta olika problem samt utveckla sina intressen och kompetenser. Det är viktigt att pedagogen har en röd tråd under temats gång att barnen kan se kopplingarna/sambanden ur en helhetssyn, dvs. att både innehåll och metoder skall höra ihop. Lindqvist refererar till Pramling som menar att om man vill påverka barnens tänkande från en uppfattning till en mer avancerad, så sker detta inte när barnen sitter passiva. Vidare menar Lindqvist att utveckla elevernas kreativitet är ett av syftena med temaarbete, där skapande inte står i motsättning till kunskap. Målsättningen innehåller även glädje, nyfikenhet, vetenskaplighet och sinnlighet. Barnen skall få utveckla många uttryckspråk. Tematiskt arbete är ett kreativt och undersökande arbetssätt där sinnesupplevelserna får komma till uttryck i olika och lekfulla konstnärliga former. Formerna i temaarbete och skapande verksamhet ger barnen en vidgad föreställningsvärld, detta i sin tur ger dem bränsle för att själva bygga nya föreställningsvärldar (Lindqvist, 1989, s.13, 16, 20, 22, 29, 42, 72, 99). Claesson beskriver i en tematisk studie om när barn samtalar med varandra i klassen, hur de tillsammans åstadkommer en variation av uppfattningar. Genom att de beskriver sina olika tolkningar av sina företeelser, påvisar detta variationen, att ett fenomen kan uppfattas på olika sätt dvs. fenomenografin (Claesson, 2002, s.77). Åkman skriver att elevernas samarbete i tematiskt arbete leder till att de hittar nya vägar till att söka kunskap (Åkman, 2002, s.16). Lindström skriver att när kreativa personer arbetar upptäcker de ofta nya problem, detta för att de prövar lösningar ur olika perspektiv (Lindström, 2002, b, s.121).

Skapande verksamhet är grunden i Reggio Emilia-pedagogiken

Louise Malaguzzi menar att ett barn föds med hundra språk men berövas nittionio skriver Lindö.

Vetenskap och fantasi

Ett barn har hundra språk
men berövas nittionio.

Skolan och kulturen
skiljer huvudet från kroppen.

Det tvingar en att tänka utan kropp
och handla utan huvud.

Leken och arbetet,
verkligheten och fantasin
vetenskapen och fantasteriet
det inre och yttre
görs till varandras motsatser

(Wallin & Barsotti som citerad i Lindö, 2002, s.91)

I Reggio Emilia-pedagogiken är skapande verksamhet satt i lekfulla former och barnen

utforskar sin omvärld med alla sina sinnen skriver Lindö. Hon nämner att Malaguzzi menar att det primära för lärandet är lusten och nyfikenheten, samt att varje barn skall ha rätt till att få utrymme för att utvecklas och förändras. I Reggio Emilia-pedagogiken är skapandet en förutsättning för kunskapandet. Där får barnets alla språk och uttrycks sätt stöd och uppmuntran. Malaguzzi anser att om man utvecklar varje enskild uttrycksform kommer både det kommunikativa och kognitiva i en växelverkan och berikar varandra (Lindö, 2002, s.91-92). Läroplanen framhåller vikten av att eleverna skall få använda sig av de olika uttrycksformerna slöjd, bild, musik, dans, rytmik och drama dvs. ”det vidgade textbegreppet”. Detta ger dem en möjlighet att utveckla och förverkliga den egna personlighetens helhet, både känslomässigt och intellektuellt. Malaguzzi menar att det är att ha tillgång till de hundra språkens alla möjligheter. Inom Reggio Emilia-pedagogiken är kulturen skapad av barn skriver Pramling-Samuelson & Sheridan. Barnen berättar sina upplevelser i ord och gestaltar i bild. Bilden avspeglar vad barnen har förstått och tagit till sig utifrån sina erfarenheter (Pramling-Samuelson & Sheridan, 1999, s.92).

Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen

Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet.

(Lpo 94, s. 14, 22)

Elevers lärande och utveckling med en variation

Att lära i samspel med andra – ett sociokulturellt förhållningssätt

Individen lär sig inte att ”ta in” utan lär sig genom att integrera med sin omgivning

(SOU,1992:94, s.41)

Barn utvecklar bäst sitt lärande och språkliga begrepp i ett naturligt sammanhang, i samspel och dialog med andra i en varm och öppen samvaro menar Pramling-Samuelsson & Sheridan (s.112-113). Även Säljö menar att grundtanken i ett sociokulturellt perspektiv är att kommunikation och interaktion människor emellan är av avgörande betydelse. Han menar att lärande sker genom interaktion människor emellan – att det är i samspel med andra som kunskapen utvecklas och blir till en del av varje individ och dess tänkande (Säljö, 2000, s.18). Vygotskij anser att känsla, tanke och förnuft hör ihop i ett sociokulturellt sammanhang (Vygotskij, 1995, s.7-10). Ur ett sociokulturellt perspektiv låter man barnen samspela i grupp för att ta tillvara på deras olikheter och olika sätt att tänka. Därför bör man se barnens olikheter som en resurs och ta tillvara på mångfalden i gruppen, genom variationen påvisas ett lärande ur fler perspektiv. Om alla barn hade tänkt likadant skulle ingen utveckling ske. Lindö anser att barns utveckling sker i mötet mellan elevernas erfarenhetsvärld samt deras omvärld när de får verbalisera och utveckla sina tankar. Hon menar att lärandet är en skapande process där eleven möter sin omvärld (Lindö, 2002, s.22). Skolan av igår har kännetecknats av ensidighet, där man har övat på en sak i sänder anser Marton. Han menar att eleverna i skolan av i morgon måste få möta variation i undervisningen, att eleverna skall bli medvetna om att företeelser kan förstås på många olika sätt. Om

läraren påvisar elevernas olika sätt att tänka och resonera kan det bli en källa till en rikare förståelse, detta kallar Marton för ”fenomenografen” (Marton, 2002, s.227-229). Lindström menar att skapande verksamhet är en metod för lärande, för att flera elever skall kunna komma till tals och fler vägar till förståelse skall erhållas (Lindström, 2002, s.122). I artikeln ”Produkt- och processvärdering i skapande verksamhet” skriver Lindström att skapande verksamhet inte är en individuell process som det ofta framställs, utan ingår alltid i ett socialt sammanhang (Lindström, 2002, b, s.121-122).

Olga Dysthe som forskar i språkvetenskap och arbetar vid universitet i Bergen menar att för elevers lärande och utveckling är det viktigt att lyssna, samtala, härma och samverka med andra. Detta kan härledas till ett sociokulturellt perspektiv där kunskapen beskrivs som situerad, dvs. invävd i en historisk och kulturell kontext. Kunskapen är i dialog och samspel med andra (Dysthe, 2003, s.34, 48).

Att kunskap distribueras mellan människor inom en gemenskap betyder att de kan olika saker och har olika kompetenser, som är nödvändiga för förståelse av helheten.

(Dysthe, 2002, s.95)

Lindqvist skriver att Vygotskij anser att dialog och meningsfullhet är centrala begrepp för kunskapsprocessen. Han menar att språk och handling är sammanflätade i varandra, vår kontakt med omvärlden sker alltid via en dialog med en annan människa. Språket är vårt redskap att tolka världen (Lindqvist, 1996, s.70, 143). Barn både påverkar och påverkas från och i sin omgivning skriver Carlsen & Samuelsen. I samspel med andra får barn intryck och ger uttryck, såväl bildmässig och musikaliskt som rörelsemässigt (Carlsen & Samuelsen 1991, s.21). I samband med detta skriver Harold Göthson, pol magister och ordförande i och en av grundarna av Reggio Emilia Institutet, att Gardner menar att den egna identiteten alltid skapas i relation och utbyte med andra. Därför skall skolan ta till vara barns unika förutsättningar och ge dem möjlighet att utveckla sina förmågor/kompetenser tillsammans med andra barn och vuxna (Göthson, *Pedagogiska magasinet*, 2006, nr 3, s.28-33). Varje barn bemöter världen utifrån sina egna förhållanden till olika företeelser och människor skriver Lindö. I samspel med andra har barn en förmåga att utveckla alla sina språk; talspråk, kroppsspråk, bildspråk, skriftspråk och tonspråk genom olika uttrycksformer. Hon hävdar vikten av att stimulera barnens alla språk som en del i ett livslångt lärande (Lindö, 2002, s.20-21). Pramling-Samuelsen & Sheridan framhåller också vikten av att stimulera barns alla olika sätt att kommunicera. De menar att barn har potential för att utveckla en mångfald i sitt sätt att kommunicera med omgivningen, men att barn inte ges tillräckliga möjligheter för att utveckla sina förmågor i förskola/skola (Pramling-Samuelsen & Sheridan, 1999,s.92).

Hur sker lärandet bäst för barn

För att barn lättare skall kunna ta till sig kunskap behöver de en meningsfullhet med variation i sitt lärande. Lindö anser att det som ger barn en möjlighet att utveckla en god kommunikativ kompetens och som stödjer barn i att samspela med andra är att de får använda språket som redskap i sitt lärande. För att inläring skall ske på bästa sätt

behöver barn en meningsfullhet i sitt lärande. Hon har ett holistiskt synsätt som innebär en helhetssyn på lärande som gäller för både yngre och äldre barn. Viktiga faktorer som hon belyser för lärande är tilltro till varje individs förmåga och vilja att lära, skapa autentiska och meningsfulla situationer för lärande, utgå från ungas erfarenheter, upplevelser och intressen samt bejaka mångfalden – barn har många olika språk och sätt att lära. Hon menar att pedagogen behöver se till den lärandes perspektiv (Lindö, 2002, s.10, 19-20).

Centralt i Vygotskis teorier skriver Pramling-Samuelsson & Sheridan är idén om ”den närmaste utvecklingszonen” som betyder att barnet lär tillsammans med en mer kompetent annan, vilket kan vara pedagogen eller en kamrat. Genom att imitera handlingar kan barnet gå utanför sin egen förmåga och nå längre i sitt lärande. För att barnen skall få en skäligen utmaning bör undervisningen ligga på en nivå strax högre än barnets kapacitet. Pedagogen tar inte över elevens arbete utan vägleder istället denne i en utveckling (Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999, s.101). Säljö tar upp artefakter som en tillgång i lärandet som kan vara till hjälp, såsom den mer kompetente andre. Artefakter är ett tillskapat föremål, ett redskap man kan använda med fördel i skolan, exempelvis datorer (Säljö, 2000, s.12).

Det är viktigt att låta barn erfara. Pramling skriver att allt lärande är grundat på tidigare erfarenheter. Hur man erfar något är relaterat till tidigare erfarenheter man fått. ”Vilka erfarenheter man fått har att göra med vad man gjort och varit med om, medan hur man erfar något har att göra med hur något framträder i ens medvetande.” (Pramling, *Pedagogiska magasinet*, nr 1, 2006, s.16-19) Lindqvist menar att barn måste skapa ett sammanhang i sina erfarenheter och sin tolkningsbakgrund, för att de skall kunna förstå och tolka verkligheten (Lindqvist, 1996, s.90). Det är därför viktigt att utgå från barnens begreppsvärld för att närma sig det okända, anser Pramling-Samuelsson & Sheridan. Det barnet lärt sig ihop med nya upplevelser leder i sin tur till nya erfarenheter. Kunskapandet är en process där barnet hela tiden ser och upptäcker nya dimensioner. Barnet behöver uppleva variation för att utveckla en ny kunskap. Variation och urskiljningsförmåga är en förutsättning för att lärande skall kunna ske. Barn måste kunna urskilja en variation mellan situationer mellan objekt och fenomen, det vill säga att kunna urskilja en skillnad. I barns upplevelsevärld är variationen ett naturligt inslag, redan som väldigt små möter de många olika former av variation i interaktion med sin omgivning. Genom att barn får erfara variationer blir de bättre förberedda för att kunna generalisera och på detta sätt kunna omvandla en förståelse från något okänt till det kända. Därför är det viktigt att skolan fortsätter att ge barnen ett varierat lärande. Pramling-Samuelsson & Sheridan skriver att Carlgren hävdar att det är individen som skapar kunskap. Kunskapsutvecklingen är beroende av tid, rum, kulturella och praktiska sammanhang. Beroende på hur individen tar till sig kunskap, blir detta avgörande för vilket resultat det nya lärandet ger. Kunskapen är i ett växelspel mellan den kunskap man redan har och det man vill uppnå. De skriver att genom att erfara världen införlivar barnen världen och den blir en del av barnen. Kunskapen bildas i relationen mellan individen och omvärlden. Kunskapen är både personlig och kollektiv. Lärandet innebär att uppfatta, erfara någonting på ett nytt sätt än tidigare. Barnens tidigare erfarenheter och deras förståelse utgör helheten. Pramling-Samuelsson & Sheridan refererar till

Oppenheimer & Giota hur barn i tidig ålder har sin nyfikenhet i behåll för lärande. Barn har i tidig ålder intresse för att utveckla sig med nya kompetenser och färdigheter där de presterar och har en strävan att lära sig mer. Denna strävan tonas dock ner när barnen går vidare in i skolans värld. Istället för att som tidigare med nyfikna ögon på kunskap fokuserar de nu istället bara på att lära, ett lärande som de kommer att bli värderade utifrån. De barn som däremot får lära sig utifrån sina egna intressen har en större nyfikenhet och kreativitet i behållning (Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999, s.30-31, 45, 48-49, 116).

Pedagogens roll

Pedagogens utmaning är att både kunna ta tillvara barnens intresse och samtidigt skapa en nyfikenhet, och lust till det som de vill att barnen skall utveckla en förståelse för. För att kunna stödja barns lärande skriver Eva Johansson att det är viktigt att pedagoger sätter sig in och möter barnen i deras livsvärldar, samt att lärandet måste vara målinriktat (Johansson, 2005, s.53). Pedagogen behöver ha en klar uppfattning om vad hon/han vill uppnå med sitt arbete. För att hjälpa barnen att frigöra och ta tillvara den skapande och kreativa kraften som finns hos varje enskild, bör pedagogen vara en god inspiratör menar Lindberg (2002, s.167).

Vygotskij hävdar att alla människor är kreativa, liten som stor (Vygotskij, 1995, s.9). Pedagoger bör aktivt stödja eleven till att utveckla sina olika uttrycksförmågor. Barn måste få möjligheter att behärska de olika språken för att utvecklas allsidigt. Pedagogens stora uppgift är att söka efter nya vägar till kunskap menar Uddholm det finns inte några givna mallar. Idéer som fungerade bra vid ett tillfälle kan bli helt fel vid ett annat. Varje möte är unikt därför måste det finnas utrymme för nytänkande (Uddholm, 1993, s.49, 77). För att barnen skall få en utmaning på lagom nivå i sitt lärande bör pedagogen knyta an ny kunskap till det redan välkända anser Carlsen & Samuelsen. Detta är av betydelse för att barn skall kunna få förståelse och kunna ta till sig den nya kunskapen (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.26). Läroplanen tar upp vilka faktorer som pedagogen måste beakta för den lärande

Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

(Lpo 94, s.14)

För att det skall bli meningsfull kunskap för barnen är det både bra och viktigt att pedagoger försöker fånga naturliga vardagssituationer. Att de tar tillfället i akt då barnets intresse och nyfikenhet finns och är som störst. När pedagogen tar tillvara de situationer som uppstår i vardagen och använder dem sker ett lärande i naturliga situationer. Till detta citerar Pramling- Samuelsson & Sheridan ifrån läroplansförslaget, *Växa i lärande* (SOU, 1997:21) och Lpfö 98:

Att undervisa innebär att pedagogen har ett mål med barns lärande och skapar situationer där barn lär eller tar till vara spontant uppkomna situationer som tillfällen till lärande. Att undervisa innebär att inta ”ett pedagogiskt förhållningssätt i syfte att nå ett aktivt lärande.

(Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999, s.100)

För att lärandet skall bli mer konkret och lättförståeligt för eleverna, bör pedagogen ta in praktiskt arbete i undervisningen. Dewey var en förgrundsgestalt till progressivismen där man ser elevens möjlighet att aktivt undersöka och handla. Han ville sätta eleven i främsta rummet och genom det förändra pedagogens roll. Han förknippas ofta med uttrycket "learning by doing" skriver Silwa Claesson (2002, s 19). Arbetsgruppen Kultur i skolan hävdar att de estetiska processerna är nödvändiga för att undervisningens innehåll skall ta gestalt och bli påtaglig. Genom detta ökar elevernas förståelse och handlingsberedskap både individuellt och kollektivt (Arbetsgruppen Kultur i skolan, 1998, s.46).

Pedagogen bör menar Barnes ha en inställning att skapande verksamhet är en metod som man med fördel ämnesintegrerar med de teoretiska ämnena för att skapa ett lustfyllt lärande. Hon/han bör visa på att skapande verksamhet inte bara är något som man gör på överbliven tid. Pedagogerna behöver vidga barnens erfarenheter för att kunna skapa en god grund för barnens fortsatta skapandeprocesser. Ju mer barnet blivit berikat av saker det sett, hört, upplevt samt erfarit, desto fruktsammare och betydelsefullare blir dess fantasi. För att vidga barnens tänkande är det bra om pedagogen accepterar deras ibland bisarra idéer så att de utvecklas i sitt skapande. Om eleverna tillåts att skapa fritt och inte hålls strängt styrda av pedagogen blir de mer självständiga och kreativa (Barnes, 1994, s.70). På så sätt får eleven mer att ta del av sina intryck för att senare kunna ge uttryck åt något. Även att använda förebilder är en bra väg till inspiration skriver Lindström. Barnen lånar det de har nytta av från andra och som svarar mot deras egna intentioner, av detta skapar de vidare något eget (Lindström, 2002, s.122).

Skolan skall bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

(Lpo 94, s.14)

I samband med detta hävdar Uddholm (1993) att verksamheten i skolan påverkas av att det läggs ner för få resurser på musik, drama, och bild i pedagogutbildningarna. Eftersom estetisk verksamhet har en så stor del i våra liv anser han att det borde ha en given plats i våra utbildningar (s.20). Även Lpo 94 lyfter fram hur vi skall ta del av mer estetisk verksamhet:

Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet.

(Lpo 94, s.12)

Den positiva effekten av ett lekpedagogiskt arbetssätt där pedagogerna har en öppen syn på konst och kultur beskriver Lindqvist, är när pedagogerna blandar olika estetiska uttrycksformer och använder sig av de skapande ämnernas metoder i ett tematiskt arbetssätt. De har då en kunskapssyn som understryker sambanden mellan reproduktion och kreativitet (Lindqvist, 1996, s.81). Tar pedagogerna tillvara på barns kultur och spontana uttrycksglädje kan skriftspråksstimulansen starta mycket tidigt skriver Lindö som refererar till Söderberg (Lindö, 2002, s.107).

Om barn är
oförmögna att lära sig
bör de anta
att vi ännu inte
hittat det rätta sättet att undervisa dem

(Björk & Liberg, 1996, s.159)

Förenar skapande verksamhet teori och praktik?

Betydelsen av skapande verksamhet

Om eleverna inte känner att det finns något samband mellan deras tidigare erfarenheter eller populärkultur och innehållet i undervisningen, kan detta göra att eleverna inte känner sig motiverade till sitt lärande. Som skolverket hävdar, är det viktigt att skapa förutsättningar för ett aktivt lärande för eleverna. Får eleverna arbeta i en stimulerade miljö med ett meningsfullt innehåll kan de lättare knyta an till sina tidigare erfarenheter och kunskapen ses som en process och inte en produkt (SOU 1997: 21, s.74).

Skapande verksamhet ger eleverna större förståelse av abstrakt kunskap

I läroplanen står det att barn skall få kunskap genom att pröva och utforska sin omvärld i ett lekfullt samspel med andra. Det är viktigt att försöka att skapa samspel mellan teori och praktik, istället för att som skolan ha hållit dem åtskilda eller bara sett de teoretiska ämnena som mer väsentliga. Carlsen & Samuelsen menar att i de senaste 50 årens ämnesdebatt har de estetiska ämnena betraktats som onyttiga och inte så betydelsefulla som andra ämnen i skolan. De menar att det beror på att vi i vår västerländska kultur har svårt med en homogen människosyn, här skiljer vi på känsla och förnuft (Carlsen & Samuelsen, 2002, s.13). Detta står i motsats till vad både Gardner och Vygotskij anser, de menar att de teoretiska och de praktiska skolämnena inte är varandras motsatser utan istället varandras förutsättningar för att känsla och förnuft hör ihop. Vygotskij hävdar att de estetiska ämnena är produktiva och praktiska medan de teoretiska ofta bara är reproduktiva och minneskunskaper (Vygotskij, 1995, s.7).

Skapande verksamhet erbjuder bra verktyg som hjälp för att konkretisera och förstå teoretiska ämnen i skolan. Carlsen & Samuelsen skriver att Poulsen anser att när det brister i sammanhanget mellan den kunskap skolan vill förmedla och det enskilda barnets reaktioner kan det hindra en inlärning och utveckling hos eleven. Han menar att de estetiska ämnena är en obrukad möjlighet som kan bygga broar till en enklare förståelse (Carlsen & Samuelsen, 1991, s.34).

När man arbetar med något praktisk lär man sig lättare genom att flera sinnen är aktiva samtidigt. "Det man lär med kroppen stannar i knoppen" (personlig kommunikation, 9 september, 2005, konstkonsulent Britten Löfqvist, Högskolan för scen och musik).

Vygotskij hävdar att kunskap skall erfaras genom sinnena vilket redan Johann Amos

Comenius havdade i sitt verk *Didactica Magna* (1657) där han skrev följande:

Låt därför detta vara en gyllene regel att förevisa allt för alla sinnen, så långt som det är möjligt, det vill säga, saker som är synliga för synen, det som är hörbara för hörseln. Och kan något uppfattas med flera sinnen, förevisa så detta för flera sinnen.

(Comenius som citerad i Lindö, 2002, s.14)

Morgondagens kompetenser

Hjort skriver att skolans utformning präglas av tidens syn på människan och samhällets syn på skolutbildandet. Den kunskapssyn som skolan utvecklat och tillämpat återspeglar samtidens kultur och samhälle (Hjort, 2002, s.36). Samhället vi lever i är under ständig förändring, man kan inte veta vad som förväntas av framtidens barn. En ny tid ger andra förutsättningar och kräver andra verktyg. Därför är det viktigt att man som pedagog tillmötesgår alla barn och att pedagogiken följer de förändringar som sker i samhället. Detta styrks av Wiklund som skriver:

Med samhällsutvecklingen växer också insikten att kunskap behöver förändras på ett mer personligt sätt, kontinuerligt förnyas under livets gång och utifrån former som skapar ett verkligt lärande.

(Wiklund, 2002, s.137)

I skolan är det angeläget att använda kulturen som en förändrande kraft och att se barnen som står i ljuset för vår framtid. Detta poängteras även av Arbetsgruppen Kultur i skolan:

Om samhället skall överleva måste det enskilda barnet finna sig själv och växa med hjälp av kulturen för att våga ta steget ut i det nya och på så sätt tillföra nya idéer.

(Arbetsgruppen Kultur i skolan, 1998, s.97)

I ett samhälle som är i förändring kan inte undervisningsmetoder och synen på kunskap stå still. Kunskapsbegreppet har förändrats, kunskap kan delas in i fyra olika former, som består av de fyra F:en, fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Dessa olika kunskapsområden är inte hierarkiskt rangordnade, de är av lika värde och samspelar med varandra. De utgör varandras förutsättningar skriver Pramling-Samuelsen & Sheridan (1999, s.47). Skapande verksamhet skapar förståelse och förtrogenhet för det teoretiska. Wiklund menar att kunskap är den information som vi tagit till oss och omvandlat till vår egen och som vi kan tillämpa i relevanta situationer (Wiklund, 2002, s.135). En gammal syn på inläring var att det var pedagogen som försökte fylla barnen med sina kunskaper. I dagens skola skall barnen själva vara aktiva i sin kunskapsinhämtning. Lindö hävdar att ”skolan skall inte längre förmedla kunskaper utan främja lärande”, läraren ska inte längre ge eleverna de rätta svaren utan strategier för att söka sig kunskap själva. Hon menar att det gått från förmedlingspedagogik till processpedagogik, vilket innebär att läraren inte längre skall vara drivmotorn, eleven skall istället med läraren som coach stimuleras att ta ansvar för sitt eget lärande (Lindö, 2002, s.75). Enligt Roger Säljö & Jonas Linderöth har undervisningstraditionen i skolan sitt ursprung i en tid då all information spreds via talet. Idag ser samhället helt annorlunda ut vi kommunicerar via bild, musik och med texter av ett helt annat slag än

de första läroböckerna. Nu når information oss i en helt annan mängd än tidigare (Säljö & Linderöth 2002, s.21).

Hur förhåller sig skapande verksamhet till elevers mångfald/olikheter?

Skapande verksamhet ger möjlighet till att se lärandet ur olika perspektiv. Gardner anser att människor har nio olika intelligensförmågor som han kallar för de multipla intelligenserna. Dessa består av: lingvistisk (språklig), logisk (matematisk), spatial (rumslig), kinestetisk (kroppslig), interpersonell (social), intrapersonell (reflekterande), ekologisk (naturlig), existentiell och musikalisk. En person har alla intelligenser, fast individer är olika mycket utvecklade inom de olika intelligenserna och har i allmänhet en "läggnings" för några mer än andra. Intelligenserna hör ihop och är i växelverkan med varandra. Hjort skriver att teorin om mångfalden av intelligenser kan få oss att förstå vilka kombinationer av förmågor människan har. Hon anser att vårt skolsystem vilar tungt i den lingvistiska/språkliga och den logiska/matematiska kulturen (Hjort, 2002, s.39). Eftersom skolan lägger huvudvikten på de teoretiska ämnena menar Jernström & Lindberg att detta kan leda till en överbelastning av den vänstra hjärnhalvan, vilket i sin tur leder till en negativ inställning hos eleverna för lärandet. För att få bra studieresultat är det viktigt att stimulera båda hjärnhalvorna. De tar upp att i läroplanen finns en helhetssyn på lärande men ändå är det de teoretiska ämnena som prioriteras (Jernström & Lindberg, 1995, s.23). Enligt Lpo 94 skall vi sträva efter att balansera undervisningen med kunskaper i dess olika former. Alla är unika och tar till sig lärandet på olika sätt, därför är det viktigt att integrera de estetiska ämnena så att barnen får möjlighet att ta till sig sitt lärande från deras egna individuella utgångspunkt. För att öka möjligheterna till kunskapsutveckling hos eleverna, hävdar Marton & Booth på vikten av variation i både undervisningsmoment och material. Med en varierad undervisning i skolan, får eleverna använda sin fantasi, kreativitet och alla sina sinnen (Marton & Booth, 2000, s.146-148). Detta styrks av skolutvecklingsmyndigheten: (2004:26) "för att skolan ska kunna möta elever med olika lärostilar tycks en vidgad syn på språk och bättre kunskap om estetiska lärandeprocesser vara av stor betydelse" och (SOU1997:21, s.11) "bild, slöjd, film, musik, drama och dans har viktiga kommunikativa sidor som är av en stor betydelse för elevers lärande". Hjort refererar till Marton, han anser att det är en stor fördel om vi vet saker på olika sätt. Själva anser hon att skapande verksamhet bidrar till variationen genom konstarterna (Hjort, 2002, s.50).

I dagens skola gäller det för eleverna att lista ut koden för vad som efterfrågas och sedan fylla i rätt svar anser Magnus Persson & Jan Thavenius. Allt är i förväg planerat och det finns en färdig lösning på det mesta, Persson & Thavenius ifrågasätter detta och menar att eleverna i skolan får lära sig kunskaper lösryckta ur sitt sammanhang. Skapande verksamhet däremot ger eleverna frihet och utrymme att utvecklas i sitt eget kunskapskapande, där finns inga färdiga svar eller lösningar. De får istället använda sig av sin fantasi och kreativitet (Persson & Thavenius, 2003, s.59,75). I det fria skapandet finns inget rätt eller fel utan skapande skall vara undersökande/forskande och lekfullt, det är arbetsprocessen som är viktigare än själva resultatet. Unander-Sherin menar att det är stora likheter i arbetsprocesserna när man komponerar dans, musik, text eller bild. Innehåll och form påverkar varandra och det ena betonar och lyfter fram det andra, de är

i interaktion med varandra. När arbetsmetoder från olika läroämnen får samverka kan eleven nå en fördjupning i sitt lärande (Unander-Sherin, 2002, s.77). Om man låter teoretiska och praktiska ämnen samverka med varandra i undervisningen menar Lindberg (2002) att ämnena kompletterar varandra. Hon tror att det skulle leda till att eleverna skulle både må och prestera bättre i skolan (s.169).

Skolan har länge använt sig av ett konvergent tänkande där lärarens och läromedlens kunskap återges av eleverna, skriver Lindö som refererar till Nissen. Idag vill man istället försöka uppnå ett divergent tänkande för att stärka elevernas självförtroende. Divergent tänkande innebär att eleverna skall få ett mer kreativt, självständigt och opponerande tänkande (Lindö, 2002, s.137). I kreativa processer är problemlösning och nytänkande viktiga egenskaper. Hörnstenarna i skapande verksamhet när det integreras med andra ämnen och i sig självt är utforskande, nyfikenhet, kreativitet och lust att lära. Vikten av att eleverna skall få utveckla dessa egenskaper nämns i läroplanen.

Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

(Lpo 94, s.14)

Konstarterna skapar en djupare självbild

Identitet

Inom förskola och skola måste det finnas utrymme för allas unika sätt att förstå sig själv och världen skriver Göthson. Eftersom individer inte är stöpta i samma form, menar han att barnen måste få tillgång till olika lärstilar och strategier. Alla kan lära men vi lär på olika sätt och nivåer. Göthson skriver att enligt Gardner hjälper de estetiska ämnena till att öppna upp våra sinnen så att vi får lättare för inläring av de teoretiska ämnena. Gardners utgångspunkt är att lyssna på varje barn (Göthson, *Pedagogiska magasinet*, nr: 3, 2006, s.28-33). Även Uddholm anser att varje människa har en unik kombination av olika utvecklade delförmågor, därför kan varje människas förmåga beskrivas som unik. Vad var och en av oss förmår beror på bl.a. på intressen och självförtroende. Om våra delförmågor stimuleras blir vår förmåga större (Uddholm, 1993, s.28-29). Maj Björk & Caroline Liberg nämner att en del barn är betydligt duktigare på att uttrycka sig på andra sätt än i ord, t.ex. i bild och rörelse. Alla barn har rättigheter att få känna att de duger och behövs i skolans värld, en värld som lätt domineras av läs- och skrivundervisning. Pedagoger bör därför utgå från varje barns förmåga och låta var och en känna att han eller hon duger och behövs i skolan. Det är viktigt att bygga broar från områden barnen behärskar till områden där de känner sig osäkra och behöver växa och utvecklas (Björk & Liberg, 2005, s.95).

Den som känner lust att lära har en inre positiv drivkraft och känner tillit till sin förmåga att på egen hand och tillsammans med andra söka ny kunskap, som är betydelsefull både för individens utveckling och för samhällets behov.

(Kullberg, 2004, s.31)

Barn måste få tolka sina upplevelser utifrån sin egen erfarenhetsvärld och uttrycka sig i former efter sin egen förmåga. Uttrycksformerna i skapande verksamhet hjälper konkret till att påvisa både in- och uttryck på olika sätt. För att barnen skall bli medvetna om att det finns olika sätt att tänka menar Pramling-Samuelsson & Sheridan att man som pedagog bör åstadkomma en förändring i barns förgivettagande attityd till sin omvärld. Pedagogens uppgift är att åstadkomma en förändring i hur barn erfar sin omvärld. (Pramling-Samuelsen & Sheridan, 1999, s.103).

De konstnärliga uttrycksformerna är betydelsefulla för barns och ungdomars allsidiga utveckling och förmåga att bearbeta och förstå vad som händer i världen och i den omedelbara omgivningen.

(Regeringskansliet/Kulturdepartementet, 1998, s.21)

Citat ovan förmedlar att barn får ett vidare perspektiv på sig själva och sin omvärld. Barnens erfarenhetsvärld är en viktig resurs som kan förtydliga en stor variation att samma företeelse kan förstås och uppfattas ur olika perspektiv.

För att barn lättare skall kunna tolka och bearbeta sin omvärld och förstå och se en helhet, bör vi ge barnen så många olika verktyg som möjligt anser Åkman. Han menar att konstarna både skapar en djupare självbild och ökar tankestrukturen hos den enskilde (Åkman, 2002, s.19-20). I samma antologi *Kilskrift* skriver även Lundin att de estetiska ämnena inte bara har fritt skapande till sin uppgift, de är samtidigt redskap för att utveckla individen samt att även utforska omgivningen (Lundin, 2002, s.92). Barns behov driver dem till att undersöka omvärlden, får de respons på sina signaler uppmuntras de till att kommunicera.

Det är bra att börja med skapande verksamhet redan i förskolan, detta hjälper till att stärka ”jaget”. Uddholm skriver att människan upplever ett ”jag” och hon/han uppfattar sig som unik. Hennes/hans känslor måste passera genom skalet för att ”jaget” skall kunna flöda. Känslorna översätts i skalet till det mest ändamålsenliga språket. Uddholm menar att vi endast är medvetna om en liten del av våra ”jag”. Människans skal består av en mängd olika roller, roller som skapas i samspel med andra. Dessa karaktärer avgör hur vi identifierar oss själva. Rollerna avgör hur ”jaget” tolkar signaler från omvärlden. Vårt medvetande är de roller som ”jaget” känner till, erfarenheter och roller som ”jaget” inte känner till, hör till vårt undermedvetna. I vårt undermedvetna har vi även kunskaper byggda på erfarenheter. Genom att själv få försöka och använda sig av uttrycksformerna i skapande verksamhet är det individens ”jag” som samlar kunskap. Utifrån ”jagets” självkänedom anpassar vi rollerna utifrån vad situationen kräver. Under livets gång ökar vår självkänedom och identiteten förändras och anpassas till våra nya insikter. Vidare anser han att vårt självförtroende ofta försämras av det vi inte kan istället för att vi är stolta och glada över allt som vi kan. Han menar att ju mer positiv respons ”jaget” får på sitt språk desto bättre självförtroende får det. Självförtroendet kan förklaras som ”jagets” förmåga att förverkliga sin vilja. Människan utvecklar olika språk för att kunna kommunicera med sin omvärld. Genom sin erfarenhet lär hon sig vilka signaler som ger respons. När människan inte får någon reaktion på sina signaler sänks hennes självförtroende. Hennes/hans tillvaro blir osammanhängande och obegriplig och ”jagets” förmåga att flöda avtar. Uddholm anser att alla människor har förmåga att flöda

och att flödet tar sig uttryck genom olika sorters språk. Ett otryggt barn upplever inte flödet på samma vis som ett tryggt barn. Att arbeta med musik är ett sätt att locka fram flödet hävdar Uddholm, som är hans konststart. Uddholm skriver att i vårt undermedvetna har vi stor kunskap om vårt skal. Uddholm menar att kulturen vi lever i har stor betydelse för vår identitet. Han hävdar att det i första hand är omständigheterna i en människas liv, uppväxt miljö och det sociala arvet som formar hennes färdigheter, även om vi genom vårt arv har olika förutsättningar (Uddholm, 1993, s.26, 33-39, 44, 52, 76).

Elisabeth Precht skriver enligt Howard Gardners teorier har vi nio intelligenser, varje individ har en egen kombination. Det är viktigt att eleven får använda alla sina sinnen och sina intelligenser för att inte bara använda eller göra sin/sitt starkaste intelligens/sinne ännu starkare. När vi får använda alla våra sinnen, har vi bättre förutsättningar att utveckla våra multipla intelligenser. Att integrera de estetiska ämnena hjälper eleverna att uppnå tillit till den egna förmågan (Precht, *Pedagogiska magasinet*, nr: 3, 2006, s.10-13). En viktig förutsättning för att barn skall kunna utveckla sin skapandeförmåga anser Carlsen & Samuelson är att de känner en god grundtrygghet och en stabil grupp tillhörighet (Carlsen & Samuelson, 1991, s.86).

Skapande verksamhet ur ett genusperspektiv

Barn kommer till skolan med olika erfarenheter av könsönstren som de hämtat från sin sociokulturella miljö skriver Pramling-Samuelsson & Sheridan. De har oftast en uppfattning ifrån de gamla könsönstren om vad som är ”tjejigt” och ”killigt”. För att uppnå samhällets politiska mål för jämställdhet kan skapande verksamhet vara en bra metod. Genom att alla elever använder sig av uttrycksformerna tillåts man ta del av vad som förr kallades ”tjejigt” och ”killigt”. Ämnena som förr ansågs tillhöra ett kön används nu av båda. Genom att eleverna får pröva på och utforska/beträda varandras traditionella områden ger detta stora möjligheter till att bryta de gamla traditionella könsönstren (Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999, s.98-99) Skolan har ett ansvar enligt Lpo94 att motverka dessa gamla traditionella könsönster. Skolan skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmågor och intressen oberoende av könstillhörighet. Skolan skall på bästa möjliga sätt skapa förutsättningar för varje individ så att de kan förverkliga sina förmågor oavsett kön (Lärares handbok, 2004, s.10).

Sammanfattning

Med vårt arbete har vi kommit fram till en definition: att skapande verksamhet innebär ett fantasifullt, kreativt, varierat och lustfyllt lärande i skolan. Skapande verksamhet rymmer många olika möjligheter till inläring, där eleverna kan finna sin personliga arbetsmetod utifrån sin individuella förmåga. Längre har det lagts stor vikt på de teoretiska ämnena i skolan och de estetiska ämnena har kommit i skymundan. Genom vårt arbete har vi fått en förstärkt bild av hur viktigt det är att ämnesintegrera undervisningen i skolan. För att få fram elevernas skaparlust behövs engagerade och

inspirerande pedagoger. Det är viktigt att skolan skapar situationer att lustfyllt lärande finns som en drivkraft för elevernas lärande. Pedagogen bör beakta att alla elever inte kan känna skapandelust samtidigt, utan måste försöka att ta tillvara den enskildes behov och intresse för att undervisningen skall upplevas meningsfull. När elever inte berörs eller känner sig engagerade i undervisningen infinner sig ingen lust till lärande, allt blir ointressant och eleverna oengagerade. De estetiska ämnena är en möjlighet som kan bygga broar till större förståelse av de teoretiska ämnena. Genom att använda skapande verksamhet erbjuds eleverna bra verktyg för att konkretisera och bättre förstå abstrakt kunskap. När det brister i sammanhanget mellan den kunskap skolan vill förmedla och det enskilda barnets reaktioner kan det hindra en inläring och utveckling hos eleven. De konkreta uttryckspråken inom skapande verksamhet är grundläggande för kvaliteten av barnens kunskapsställgan. Det ger barnen möjlighet att orientera sig i sin omvärld på ett personligt och kreativt sätt. Vi upplever med vårt arbete att skapande verksamhet gör det lättare för eleverna att orka med de teoretiska ämnena.

Vi tror inte att den traditionella katederundervisningen är bästa sättet för kunskapsinläring. Vi menar att i denna föränderliga värld behöver skolan förnya sig för det moderna samhällets uttrycksformer som ständigt gör sig påminda. Vi lever i ett föränderligt samhälle där kunskapsbegreppet har förändrats. Framtidens samhälle behöver handlingskraftiga människor som kan lösa problem, vara flexibla och tänka kreativt. Lärandet är idag en livslång process, för att elever skall behålla motivationen för lärandet behöver det vara lustfyllt och inspirerande. Med skapande verksamhet som arbetsmetod kan vi hjälpa till att locka fram flödet för kunskapsställgan genom de olika uttrycksformerna. Vi finner att med mer konst och kultur i skolan skulle detta leda till lyckligare, intelligentare och mer ansvarstagande elever.

Slutdiskussion

Med vår uppsats skapar vi förhoppningsvis intresse för användandet av skapande verksamhet som metoder i undervisningen med hjälp av våra grundläggande argument. Vi vill ge insikt till hur viktigt det är med skapande verksamhet i skolan och höja dess status. Med vårt arbete har vi kommit fram till att det är viktigt att undervisningen sker i skapande form och lek, att lärandet både blir lustfyllt och variationsrikt, så barnen tillåts vidga sina gränser för ett fortsatt livslångt lärande – att vi inte skalar av barnet dess förmågor. Vi ser fram emot att de skapande ämnena skall få ta större plats i skolan, att pedagoger skall kunna se möjligheter som ges i det skapande arbetet, möjligheter som kan höja elevers motivation till lärande samt hjälpa till att öka elevernas självförtroende och självkänedom. Genom att bli sedd i flera uttrycksformer skapar eleven en god självsäkerhet och växer i sin självkänsla. Vi vill att pedagoger skall förstå innebörden och ge skapande verksamhet en större status i skolan. Inte som det oftast är nu, att de skapande ämnena inte får ta tid från det ”riktiga” skolarbetet som ett ”roligt” inslag när det finns tid över. De estetiska ämnena står för fler kvalitéer ur ett helhetsperspektiv än de rent teoretiska, detta kan gälla kreativitet, fantasi och självständighet som är viktiga kompetenser för en framtid. Därför är skapande verksamhet bra verktyg som gör det lättare för eleverna att orka med de teoretiska ämnena lättare. Skapande verksamhet är en arbetsform som kan hjälpa eleverna till att få pröva sig fram till egna tankar och idéer

utan att det finns ett rätt eller fel. Kreativt, självständigt och opponerande tänkande är egenskaper som inte är mätbara i form av betyg men som dock är värdefulla och identitetsstärkande för eleven.

I de reviderade kursplanerna 2000, har skapande verksamhets betydelse påvisats, där påpekas vikten av att eleverna skall få ta del av de olika uttrycksformerna. Elevers aktiva läroprocesser framhålls i kursplanerna samt betonar som läroplanen, vikten av att eleverna skall få utveckla "förmågor" istället för "färdigheter".

I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolan verksamhet.

(Lpo 94, s.22)

Vi kommer i vår framtida pedagogiska roll att använda oss av skapande verksamhet med dess uttrycksformer för att kunna tillämpa en så varierad och lustfylld undervisning som möjligt. Att vi pedagoger vid undervisningstillfället skall engagera så många intelligenser som möjligt, att alla barn skall kunna känna sig tillgodosedda. Det är viktigt att vi som pedagoger vågar ifrågasätta invanda aktiviteter skriver Lena Folkesson, Birgit Lendahls-Rosendahl, Eva Längsjö & Karin Rönnerman, aktiviteter som tidigare tagits för givna i verksamheten. Det kan vara en svår process att förändra arbetsmönster både enskilt och i arbetslaget, att våga ge och ta konstruktiv kritik samt ta till sig nya arbetsmetoder och förhållningssätt. "Att kunna se saker och ting på ett nytt sätt kan innebära en medvetenhet om att jag hade fel, gjorde fel, kunde ha gjort på ett annat sätt" (Folkesson m.fl., 2004, s.47, 113).

Vi hävdar att skapande verksamhet utgör en helhet där allt hör ihop och samspelar i en växelverkan. Om en bit plockas bort är risken stor att andra viktiga delar faller bort. Liksom Björkqvold menar i sin dikt.

Det saknades rytm, och sången försvann.
Det saknades sång, och värmen försvann.
Det saknades värme, och leken försvann.
Det saknades lek, och skrattet försvann.
Det saknades skratt, och barnet försvann.
Det saknades barn, och kraften försvann.
Det saknades kraft, och landet försvann.
Rytmen var grunden till allt.

För när det blev rytm, kom sången igen.
För när det blev sång, kom värmen igen.
För när det blev värme, kom leken igen.
För när det blev lek, kom skrattet igen.
För när det blev skratt, kom barnet igen.
För när det blev barn, kom kraften igen.
För när det blev kraft, kom landet igen.
Rytmen var grunden till allt.

(Bjørkvold, 1998, s.258)

Såsom avslutning hävdar vi att skapande verksamhet bör vara framtidens metod för att lära sig.

Referenslista

- Barnes, Rob (1994). *Lära barn skapa*. Lund: Studentlitteratur.
- Barsotti, Anna (1997). *D-som i Robin Hoods pilbåge. Ett kommunikationsprojekt i Reggio Emilia*. Stockholm: HLS förlag
- Björk, Maj & Liberg, Caroline (1999). *Vägar in i skriftspråket tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bjørkvold, Jon-Roar (2005). *Den musiska människan*. Runa förlag
- Bjørkvold, Jon-Roar (1998). *Sköldpaddans sång*. Runa förlag
- Carlsen, Kari & Samuelson, Arne Marius (1991). *Intryck och uttryck*. Stockholm: Runa förlag
- Claesson, Silwa (2002). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur
- Dunderberg-Jonsson, Brita (2002). ”Att se är en konst - seendekunst.” I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*, (s.55-68). Stockholm: Carlssons
- Dysthe, Olga (2001). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Dysthe, Olga (2002). ”Om förhållandet mellan individ och grupp i portföljprocessen.” I skolverket (red), *Att bedöma eller döma, tio artiklar om bedömning och betygssättning*, (s.91-108). Stockholm: Elanders Gotab
- Folkesson, Lena, Lendahls Rosendahl, Birgit, Längsjö, Eva & Rönnerman, Karin (2004). *Perspektiv på skolutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Genborg, Kenny (2007). ”Hon vill få vuxna att leka.” *Göteborgs-Posten*, 26 april, 2007, del: jobb/studier
- Granath, Gunilla (1998). ”Skolan konventionalismens högborg.” I Kulturdepartementet, Arbetsgruppen Kultur i skolan. *Kulturens asplöv*, (s.34-48) Göteborg: Elanders Graphic systems AB
- Göthson, Harold (2006). ”När alla idéer träffas blir det en jätteidé”. *Pedagogiska magasinet*, nr: 3, 2006
- Hjort, Madeleine (2002). ”Från intryck till handling.” I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*,(s.35-53). Stockholm: Carlssons
- Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (2002). *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*. Stockholm: Carlssons
- Jernström, Elisabet & Lindström, Siw (1995). *Musiklust*. Malmö: Runa förlag
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2004). *Examensarbete i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget
- Johansson, Eva (2003). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen förskolan*. Stockholm: Skolverket
- Kullberg, Birgitta (2004). *Lust- och undervisningsbaserat lärande – ett teoribygge*. Lund: Studentlitteratur
- Kulturdepartementet, Arbetsgruppen Kultur i skolan (1998). *Kulturens asplöv*. Göteborg: Elanders Graphic systems AB
- Kungliga skolöverstyrelsen (1962). *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Liber

- Lindberg, Siw (2002). ”Den här klassen är ju inte så musikalisk.” I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*, (s.163-170). Stockholm: Carlssons
- Lindström, Lars (2002). ”Att lära genom konsten.” I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*,(s.107-131). Stockholm: Carlssons
- Lindström, Lars (2002, b). ”Produkt- och processvärdering i skapande verksamhet”. I skolverket (red), *Att bedöma eller döma, tio artiklar om bedömning och betygsättning*, (s.109-124). Stockholm: Elanders Gotab
- Lindqvist, Gunilla (1989). *Från fakta till fantasi*. Lund: Studentlitteratur
- Lindqvist, Gunilla (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur
- Lindö, Rigmor (2002). *Det gränslösa språkrummet . Om barns tal- och skriftspråk i didaktiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Ljunghill, Lena-Fejan (1996). ”Det är genom skapande man lär sig.” *Pedagogiska magasinet*, nr: 4, 1996
- Ljunghill, Lena-Fejan (1996). ”Det är genom skapande man lär sig.” *Pedagogiska magasinet* , nr: 1, 2006
- Läraryrket (2004). *Lärarens handbok*. Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention. Stockholm: Läraryrket
- Marton, Ference & Booth, Shirley (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Myndigheten för skolutveckling (2003). *Att läsa och skriva. En kunskapsöversikt baserad på forskning och dokumenterad erfarenhet*. Stockholm: skolmyndigheten
- Nordin, Per & Omnéus, Göran (2002). ”Att vara någon annan.” I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*, (s.79-90). Stockholm: Carlssons
- Persson, Magnus & Thavenius, Jan (2003). *Skolan och den radikala estetiken*. Rapport från Malmö högskola – Lärarutbildningen. Rapp. 40:2003: 1 ISSN 1101-7643
- Pramling, Samulesson, Inger & Sheridan, Sonja (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur
- Precht, Elisabeth (2006). ”Mänskliga sinnen att utveckla.” *Pedagogiska magasinet*, nr: 3, 2006
- Regeringskansliet/Kulturdepartementet (1998). *En strategi för kultur i skolan*. Ds 1998:58. Stockholm
- Skolverket (2002). *Att döma och bedöma*. Stockholm: Liber
- Skolöverstyrelsen (1969). *Läroplan för grundskolan. Allmän del*. Stockholm: Liber
- Skolöverstyrelsen (1980). *Läroplan för grundskolan. Allmän del*. Stockholm: Liber
- SOU. (1992:94). *Skola för bildning. Huvudbetänkande av läroplanskommittén*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- SOU. (1997:21). *Växa i lärande*. Stockholm: Fritzes

- Stukát Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, Roger & Linderöth, Jonas (2002). (red) *Utmaningar och e-frestelser. IT och skolans lärkulturer*. Stockholm: Prisma
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma
- Uddholm, Mats (1993). *Pedagogen och den musikaliska människan*. Mölndal: Lutfisken
- Unander-Scharin, Åsa (2002). "Dans – koder och byggstenar." I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*,(s.69-78). Stockholm: Carlssons
- Vygotskij, Lev (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidadlos.
- Wallin, Karin (1996). *Reggio Emilia och de hundra språken*. Stockholm: Liber
- Wiklund, Christer (2002). "Framtidens utbildning – möjligheternas spelplats -." I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi*,(s.133-143). Stockholm: Carlssons
- Åkman, Lennart (2002). "KIL – från skolornas horisont." I Hjort, Madeleine, Unander-Scharin, Åsa, Wiklund, Christer & Åkman, Lennart (red), *Kilskrift om konstarter och matematiklärandet, En antologi* ,(s.15-33). Stockholm: Carlssons